

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษา ป่าสงวนแห่งชาติ ดงห้วยสาว เมืองปทุมพร แขวงจำปาสก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ เลือกรศึกษาน้ำน้ำพาก ใช้เป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์พูดคุยกับชาวบ้าน และชาวสวนกาแฟ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาสภาพทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่าและกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า ไม้ของชุมชนบ้านน้ำพากและชาวสวนกาแฟจุดหนองแ้งและห้วยพุง เมืองปทุมพร
2. ศึกษาปัญหา และอุปสรรคการจัดการป่าสงวนดงห้วยสาวของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบใน ระยะผ่านมา
3. ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่า ไม้ของชุมชนบ้านน้ำพาก และหน่วยงานเขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว

ซึ่ง จะนำเสนอในเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชน ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบพื้นที่ป่าสงวนดงห้วยสาว สภาพทั่วไปของป่าสงวน ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ กิจกรรมและ วิธีการในการจัดการป่าสงวน และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าสงวน ของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ป่าสงวน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการจัดการและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตาม ความคิดเห็นของ ประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนดงห้วยสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสก

4.1 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าสงวน

จากการสัมภาษณ์ สอบถามและการสังเกตของผู้วิจัย โดยการสัมภาษณ์ สอบถามที่เป็นตัวแทน คัวเรือนทั้งสองกลุ่มก่อนคือกลุ่มชาวสวนกาแฟและชาวบ้านน้ำพาก ได้พบว่าชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์ จากป่าโดยเก็บของป่า การเก็บพืชผัก เห็ด พวกแมลง สมุนไพรและสัตว์น้ำจำพวกกุ้ง หอย ปู ปลา เพื่อ

นำมาบริโภคเป็นอาหารในครัวเรือน ส่วนต้นไม้สำหรับการก่อสร้างที่พักอาศัยได้ใช้ประโยชน์ จากป่า
สงวน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลการใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยได้ยกมาเป็นตัวอย่างในตาราง ต่อไปดังนี้

ตารางที่ 4.1

พืชพรรณธรรมชาติประเภทพืชอาหาร

ลำดับที่	ชื่อท้องถิ่น	ส่วนที่ใช้ประโยชน์	การใช้ประโยชน์
1	จองบาน	ผล	ใช้เป็นอาหารได้
2	สะเม็ก	ใบอ่อน , ยอดอ่อน	ใช้เป็นอาหารได้
3	หมากขามป้อม	ผล	ใช้เป็นอาหารได้
4	กระโดน	ใบอ่อน , ยอดอ่อน	ใช้เป็นอาหารได้
5	จี้เหล็ก	ใบอ่อน	ใช้เป็นอาหารได้
6	ส้มเลี้ยว	หมาก ใบอ่อน ยอดอ่อน	ใช้เป็นอาหารได้
7	มะม่วงป่า	ผลอ่อน แก่ สุก	ผลไม้สด
8	สะเดา	ใบอ่อน ยอดอ่อน ดอก	ใช้เป็นอาหารได้
9	กระบก	ผลแก่	ใช้เป็นอาหารได้
10	ไผ่ป่า	ผลแก่	ใช้เป็นอาหารได้
11	ตัวส้ม	ใบอ่อน ยอดอ่อน ดอก	ใช้เป็นอาหารได้
12	มะกอก	ใบอ่อน ยอดอ่อน ดอก ผล	ใช้เป็นอาหารได้
13	ส้มโอมง	ใบอ่อน ยอดอ่อน ผล	ใช้เป็นอาหารได้

การใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าและแมลงบริเวณป่าสงวนดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร
แขวงจำปาสัก สัตว์ ที่นำมาประกอบอาหารของชาวบ้านสามารถหาได้ตลอดปี แล้วแต่ชนิด และ
ประเภทของแมลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์จำพวกแมลง ดังนี้

ตารางที่ 4.2

แมลงในระบบนิเวศป่าผลิตประทุมพอน

ลำดับที่	ชื่อสามัญ (ชื่อพื้นบ้าน)	ฤดูกาลที่เก็บหา	วิธีการเก็บหา	การนำไปใช้ประโยชน์
1	กิโปรม	ตลอดปี	ใช้เสียมขุด	หมก คั่ว ทอด ปั่น
2	แมงกินูน	เม.ย.- ก.ค.	ใช้ไฟส่องหา	คั่ว ทอด ปั่น
3	แมงคาม	พ.ย.- ธ.ค.	ใช้มือเปล่าจับ	คั่ว ปิ้ง
5	ด้กแตน	เม.ย.- มิ.ย.	ใช้เสียม มือเปล่าจับ	เอาส่วนแข็งออกทอด
6	แมงกุดจี	มิ.ค.-ก.ค.	ใช้เสียม มือเปล่าจับ	เอาส่วนแข็งออกทอด
7	แมงแครง	ตลอดปี	ใช้กาวขุ่น	คั่ว ปิ้ง
8	กิหรีด	ตลอดปี	ใช้เสียมขุด	คั่ว ทอด
9	แมงดา	ตลอดปี	ใช้ไฟล่อ	ทอด ยำ ปั่น
10	จักจั่น	ตลอดปี	ใช้กาว	ทอด ก้อย ลาบ ปั่น
10	แมงทับ	ตลอดปี	ใช้มือเปล่า	คั่ว
11	มดแดง	ตลอดปี	ใช้ไม้แห่	กินสด อื่นๆ
12	แมงเม่า	พ.ค.- ก.ย.	ใช้ไฟล่อ	คั่ว
13	แมงคืบเต่า	ตลอดปี	ใช้สวิงจับ ใช้ไฟล่อ	คั่ว
14	หอย	ตลอดปี	ใช้สวิงและมือ	อ่อม แกง
15	แมงกิชอน(แมงกะซอน)	ตลอดปี	ใช้สวิงจับ	คั่ว หมก
16	กิปอ (จิหรีดน้อย)	ตลอดปี	ใช้เสียมขุด	คั่ว หมก
17	กิโหล่น (จิหรีดดา)	ตลอดปี	ใช้เสียมขุด	คั่ว หมก
18	แมงมัน	เม.ย.- มิ.ย.	ใช้สวิงจับ	ปิ้ง หมก คั่ว
19	แมงซ้าง(แมงค่อมทอง)	เม.ย.- พ.ค.	เขย่าต้นไม้มือจับ	กินสดคั่ว
20	ด้วงกล้วย	ตลอดปี	ใช้มือเปล่าจับ	หมกคั่ว
21	ผึ้ง	ตลอดปี	รุมควนไม้ต้ง	ตัวอ่อนกินสด
22	ต่อ	ตลอดปี	รุมควน ไม้ต้ง	ตัวอ่อนกินสด
23	แตน	ตลอดปี	ไม้ต้ง	ตัวอ่อนกินสด

ตารางที่ 4.3

พืชพรรณธรรมชาติที่ใช้ทำสมุนไพรและประเภทไม้ก่อสร้าง

ลำดับที่	ชื่อท้องถิ่น	ส่วนที่ใช้ประโยชน์	การนำไปใช้ประโยชน์
1	ไม้เกดสะหนา	เนื้อไม้, กิ่ง	เป็นยาบำรุงร่างกาย แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ใช้ทำเครื่องมืออื่น ๆ
2	ไม้แคนเรือ	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
3	หญ้าคา	ลำต้น ใบ	ใช้มุงหลังคาบ้าน
4	สะเม็ก	เนื้อไม้, กิ่ง ใบ	เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ อาหาร
5	ไม้หว่า	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน เครื่องมือการเกษตร
6	ไฮแดง	ลำต้น	เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ
7	กระโดน -	เปลือก เนื้อไม้, กิ่ง	- ย้อมผ้า-เครื่องเรือน เครื่องมือการเกษตร
8	หมากจองบาน	ผล - เนื้อไม้, กิ่ง	ใช้เป็นยารักษาโรค - เครื่องเรือน เครื่องมือการเกษตร
9	สะเดา	เนื้อไม้, กิ่ง เปลือก	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร ใช้ย้อมผ้า
10	ไม้ประดง	เนื้อไม้, กิ่ง เปลือก	เครื่องเรือน, เครื่องตกแต่งบ้าน – ต้มกินน้ำ แก้ปวด
11	ไม้ไผ่ป่า	ลำต้น – ตา	ใช้ก่อสร้างบ้าน ฝายบ้าน – ต้มกินน้ำรักษาเส้นเอ็น
12	ต๋อง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
13	กระบาก (บาก)	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
14	กระบอก	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน เครื่องมือการเกษตร
15	เหล็ก	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
16	ตะแบง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
17	แหน	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
18	หัวโหล่น	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
19	พุง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
20	คอแลน	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
21	เหียง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
22	กะเดาซ้าง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
23	จิวป่า	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร

(ต่อ)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อท้องถิ่น	ส่วนที่ใช้ประโยชน์	การนำไปใช้ประโยชน์
24	ประคู้	เนื้อไม้, กิ่ง เปลือก, ดอก	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร- ต้มกินน้ำเป็นยา บำรุงหลังคลอดบุตร
25	มะกอก	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
26	แดง	เนื้อไม้, กิ่ง หนาก	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร – ต้มกินน้ำ
27	ชี	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
28	ห้าอ่าว	เนื้อไม้, กิ่ง แก่น	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร – ต้มน้ำทา ผิวหนัง, กลาก, เกื้อน
29	จวง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
30	มันป่า	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
31	มะม่วงป่า	เนื้อไม้, กิ่ง, เมล็ด	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร – ต้มกินน้ำแก้ท้อง ร่วง, บิด

จากการนำเสนอข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า ผลผลิตถือว่าได้ให้ความสำคัญกับ ประชาชน บ้านน้ำพากเป็นอย่างมากทั้งอดีตและปัจจุบันทำให้เกิดการพึ่งพากันทั้งป่าและ ชุมชน จากปัญหาความ ลดลงของป่าสงวนได้ทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้จากการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้จึงเกิดการฟื้นฟูจัดการ ป่าแบบยั่งยืนและได้เรียนรู้ถึงการ ใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีคุณค่าและ เกิดประโยชน์สูงสุด

ภาพที่ 4.1 การนำของป่ามาปรุงแต่งใช้ประโยชน์และขายเป็นรายได้เสริม

ภาพที่ 4.2 การนำใช้ประโยชน์ไม้แปรรูปและไม้ท่อนจากป่าสงวนดงหัวสาว

4.2 กิจกรรมวิธีการในการจัดการป่าสงวนและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าสงวนของชุมชน

4.2.1 กิจกรรมและวิธีการในการจัดการป่าสงวน

ก. การศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการการอนุรักษ์ป่าสงวนดงหัวสาว ของชุมชนบ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพบว่า ในระยะป่าสงวนได้รับทุนจาก IUCN ชาวบ้านน้ำพากทุกคนมีความเข้าใจ มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการป่าสงวน คือ

1. ชาวบ้านรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเขตแดนป่าสงวนเพาะมีหลักเขตแดนแล้วและทางภาครัฐก่อตั้งจัดทำการมอบดินมอบป่าสำเร็จในปี พ.ศ. 2540

2. การเฝ้าระวังรักษาป่า คณะกรรมการป่าไม้บ้าน ได้จัดตั้งกันออกตรวจตรา ลาดตระเวน การลักลอบทำลายป่าเป็นประจำ เช่น การเก็บหาของป่า (หมากจอบ) การลักลอบตัดไม้ในฤดูแล้งและการเฝ้าระวังไฟป่า

3. การปลูกป่าซ่อมแซม เพื่อทดแทนในพื้นที่เสื่อมโทรมและปลูกในวันที่สำคัญ คือ วันที่ 1 มิถุนายน ของทุกปี ซึ่งเป็นวันปลูกไม้แห่งชาติ

4. ทำป้ายคำขวัญต่าง ๆ เชิญชวนให้ชาวบ้านทุกคนร่วมกันรักษาป่าให้ยั่งยืนตลอดไป

5. การสร้างกฎระเบียบของป่าสงวนชาวบ้าน ได้มีความสามัคคีกัน ในชุมชน อย่างมุ่งมั่นและตั้งใจจริงที่จะดำรงรักษาป่าให้ยั่งยืนถาวร และเอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม โดย ร่วมกันกำหนดระเบียบ การปฏิบัติร่วมกัน ทั้งมีบทลงโทษผู้กระทำผิด เพื่อพิทักษ์ดูแลจัดการผืนป่าสงวนให้คงอยู่อย่างยั่งยืนนานตลอดไป สู้รุ่นลูก รุ่นหลาน มีกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์จากการป่า คือ

5.1 การเก็บหา เห็ด ผักป่า ผลไม้ป่า ไม่มีการหวงห้าม

5.2 ห้ามตัดต้นไม้หมากจอบเพื่อเก็บผล และห้ามเผาป่า

5.3 ชาวบ้านสามารถสร้างบ้านและซ่อมแซมบ้านเรือนได้โดยนำไปใช้ ประโยชน์จากไม้ป่าสงวนได้ตามการอนุญาตของคณะกรรมการปกครองบ้าน

ข. การศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมและวิธีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนของเจ้าหน้าที่หน่วยงานป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวมีกิจกรรม คือ

1. การสำรวจป่าไม้ สำรวจสัตว์ป่า เพื่อการวางแผนการจัดการป่าแบบยั่งยืน เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า

2. การตรวจตราลาดตระเวนป้องกันการลักลอบตัดไม้ ป้องกันไฟป่า
3. การปลูกป่าช่อนแวมพื้นฟูป่าเชื่อมโทรม
4. กิจกรรมการเผยแพร่ระเบียบกฎหมาย
5. กิจกรรมการทำป้ายหมายบอกต่างๆ
6. กิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็ก พัฒนานุเคราะห์ให้ความรู้เกี่ยวกับป่าสงวน เช่น การแจกจ่ายแผ่นพับ การสร้างละคร การนำความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เข้าสู่โรงเรียนและการตอบคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์
7. กิจกรรมการพัฒนาบ้านเช่น กิจกรรมกองทุนเงินแก่ชาวบ้าน โดยไม่มีดอกเบี้ยเพื่อให้ชาวบ้านเลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตร ตู๋ยาประจำบ้านเพื่อคอยดูแลรักษาชาวบ้านที่เจ็บไข้ได้ป่วยก่อนส่งไปโรงพยาบาล

ภาพที่ 4.3 การปลักป้ายขอบเขตป่าฟื้นฟู

ภาพที่ 4.4 ปักป้ายหมายบอกรอบเขตป่า

ภาพที่ 4.5 การเผยแพร่ระเบียบกฎหมาย

ภาพที่ 4.6 สวนกล้าเบียร์ไม้

ภาพที่ 4.7 การปลูกลูกไม้ทดแทนป่า

ภาพที่ 4.8 พิธีปลูกต้นไม้ร่วมกับชาวบ้าน

ภาพที่ 4.9 พิธีปล่อยปลาร่วมกับชาวบ้าน

ภาพที่ 4.10 การเข้าป่าสงวนของเจ้าหน้าที่

ภาพที่ 4.11 การตั้งแควมในป่าของเจ้าหน้าที่ร่วมกับชาวบ้าน

4.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่า

การสัมภาษณ์และข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวพอสมควรไม่ว่าด้วยความตื่นตัวสมัครใจ และตามขบวนการ สวมมาก ประชาชนยังมีความห่วงใย ห่วงแทนป่า ซึ่งเห็นได้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จนสามารถพัฒนาชุมชน อย่างเป็นขั้นตอนทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้ในที่สุด ปัจจัยที่ประชาชนยอมรับได้คือ ความรู้สึกถึง ความเป็นเจ้าของการมีส่วนใด ส่วนเสียในการใช้ประโยชน์ความสามารถที่จะนำเสนอความคิดเห็นใน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม การที่รัฐบาลได้มีนโยบายและแผน ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาป่าไม้ แบบยั่งยืน ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นตามลำดับ ถือเอา การมีส่วนร่วมมาเป็นยุทธศาสตร์ในการวางแผนการและจัดการป่าโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคน เข้ามามีส่วนร่วม เพราะในการหาเลี้ยงชีพเป็นเรื่องที่ลำบากและมีข้อจำกัดในพื้นที่ชนบท ดังนั้นการที่จะ อุทิศเวลาในการเสาะสละประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้นต้องไม่เสียเวลาเปล่าในการหาเลี้ยงชีพ การชี้ให้เห็น ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับในอนาคต อันไกลอย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร ผลการวิเคราะห์ พบว่า ชาวบ้านได้เข้าร่วมในด้านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ร่วมให้ข้อมูล ปกป้อง คั้นคว่ำหาปัญหา สาเหตุ เสนอ ความคิดเห็นทุกขั้นตอน เริ่มจากการวางแผนจนกระทั่งถึงการปฏิบัติ ร่วมในการออกเดินสำรวจ ร่วม ในการปลูกป่า เพื่อฟื้นฟูป่า ปรับหลักเขต กำหนดขอบเขตชายแดน อบรมรับฟังการเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ รวมถึงระเบียบป่าสงวน และรวมติดตามและประเมินผล นั้นก่อนเพราะ ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์จาก ป่าสงวนทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางตรงหรือทางอ้อม เช่น แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งศึกษาธรรมชาติ แหล่งที่พึ่งทางจิตใจ โครงการอนุรักษ์ป่าสงวนก็คือ IUCNเมื่อก่อน ได้สร้างพื้นฐานโครงสร้างให้กับบ้านน้ำพากเช่น น้ำบาดาน สาธารณะสุขและกองทุนเลี้ยงสัตว์ปีก เพื่อ เป็นกองทุนหมุนเวียนภายในบ้าน โดยไม่มีดอกเบี่ย ผู้นำชุมชน ก่อเข้าใจ เข้าถึงชาวบ้าน คอยให้การ ปกป้อง แนะนำช่วยเหลือและดูแลตลอดเวลาในเรื่อง ดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรป่าไม้ แต่ระยะหลังๆนี้ ป่าถูกบุกรุกทำลายอย่างหนักหน่วงอันเนื่องมาจากหลายสาเหตุจน ชาวบ้านไม่สามารถคุ้มครองและปกป้องได้

4.4 ข้อมูลด้านสวนกาแฟ

ป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวได้สร้างตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2543 เป็นป่าสงวนหนึ่งที่กวมเอาสวนกาแฟของประชาชนซึ่งรวมมี 2 เขตคือ เขตเมืองปากช่องและเขตเมืองปทุมพรซึ่งรวมทั้งสวนกาแฟหนองแ้วสวนกาแฟห้วยพุงที่นอนในพื้นที่ผู้วิจัยได้ศึกษาอยู่ในระยะนี้ สวนกาแฟจุดหนองแ้วและห้วยพุงได้เริ่มบุกเบิกและปลูกในปี ค.ศ. 1985-86 (พ.ศ. 2528-2529) โดยภาครัฐได้ระดมประชาชนในทั่วเมืองปทุมพร เขามาตากถางบุกเบิกปลูกกาแฟในเบื้องต้นมีประมาณ 50 ไร่ ครอบค้ว ปี 2013-2014 (พ.ศ. 2555-2556) มี 85 ไร่ ครอบค้ว แต่ในปัจจุบันจากการลงสำรวจล่าสุด 28 มิถุนายน 2560 จุดสวนหนองแ้ว 131 ไร่ ครอบค้ว 259 แปลง 474.4 เฮกตาร์ (2,965 ไร่) จุดห้วยพุง 154 ไร่ ครอบค้ว 301 แปลง 501.3 เฮกตาร์ (3,133.125 ไร่) ในนี้เฉพาะคนบ้านน้ำพากเอง หนองแ้ว 45 ไร่ ครอบค้ว สวนห้วยพุง 68 ไร่ ครอบค้ว รวม 113 ไร่ ครอบค้ว นอกจากนั้นมาจากบ้านอื่น 172 ไร่ ครอบค้ว

4.4.1 สภาพภูมิประเทศและความเป็นอยู่โดยทั่วไปในสวนกาแฟ

สวนกาแฟหนองแ้ว ห้วยพุง นอนในพื้นที่ใจกลางป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวเป็นเขตป่าดงดิบที่ราบเพียงอยู่จุดบริเวณสายน้ำห้วยน้ำพากและห้วยพุงเลียบบตามสายภู่ง(เขาป้ง) ประชาชนได้ตากถางป่าปลูกกาแฟเป็นจุดติดต่อกันไปตามแรงงานที่มีและเงื่อนไขแต่ละครอบค้ว กาแฟที่ปลูกเป็นกาแฟพื้นเมืองที่เก่าแก่คือกาแฟกาง (อาราบีกา) ชาวสวนได้ปลูกสร้างบ้านเรือนแบบถาวรและใช้ชีวิตอยู่ที่นี่ปีหนึ่ง 3 ครั้งคือ ช่วงอนามัย ช่วงใส่ฝุ่นและช่วงเก็บผลผลิต

ภาพที่ 4.12 การตั้งถิ่นฐานอยู่กาแฟ

ภาพที่ 4.13 การดำรงชีวิตอยู่สวนกาแฟ

ภาพที่ 4.14 การดำรงชีวิตของชาวสวนกาแฟ

ภาพที่ 4.15 การดำรงชีวิตของชาวสวนกาแฟ

ภาพที่ 4.16 การเคลื่อนที่สวนกาแฟ

ภาพที่ 4.17 สวนกาแฟปลูกใหม่

4.5 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนคงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 คน ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นเพศชาย 96 คน คิดเป็นร้อยละ 70.59 และ เพศหญิง 40 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ผู้ตอบแบบสอบถามครั้งนี้มีอายุตั้งแต่ 21-35 ปี มี 57 คน คิดเป็น ร้อยละ 41.91 หญิง 32 คน คิดเป็นร้อยละ 35.35 อายุตั้งแต่ 36-45 ปี มี 48 คน คิดเป็นร้อยละ 35.29 หญิง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 อายุตั้งแต่ 46-60 ปี มี 28 คน ร้อยละ 33.82 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้อาวุโสของ หมู่บ้าน ผู้ที่มีอายุ 61 ปี ขึ้นไปมี 3 คน ร้อยละ 2.20 กลุ่มตัวอย่างจบการศึกษาระดับชั้น ป.5 มี 89 คน คิด เป็นร้อยละ 65.44 หญิง 31 คน คิดเป็นร้อยละ 22.79 ผู้ที่จบการศึกษาระดับชั้น ม.3 มี 30 คน คิดเป็นร้อย ละ 20.06 หญิง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.15 ระดับชั้น ม.6 มี 17 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 หญิง 2 คน คิด เป็นร้อยละ 1.47 ผู้ที่จบวิชาเฉพาะระดับชั้นต้น 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา วิจัยครั้งนี้ที่เป็นพุทธศาสนิกชน ร้อยละ 54.35 เป็นกลุ่มตัวอย่างจากบ้านน้ำพากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หมวด ภาษาลาว-ไต (ลาวลุ่ม) และ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 16.18 รับราชการ 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88

ภาพที่ 4.18 ทีมงานเก็บข้อมูล

4.6 สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านน้ำพาก

4.6.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านน้ำพาก

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก ได้จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนายบ้านและรองนายบ้าน ซึ่งผลการศึกษารวบรวมข้อมูลได้ดังต่อไปนี้ จากการสัมภาษณ์พบว่า บ้านน้ำพากก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2510 รวมอายุได้ 50 ปี เป็นบ้านอพยพย้ายมาแต่ 4 แขวงภาคใต้ เต้าโรมกัน โดยพ่อใหญ่ บุญเสริม เป็นผู้ก่อตั้งบ้าน(ปัจจุบันได้ย้ายไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านปากห้วยบั้งเลียง) การตั้งชื่อบ้านน้ำพากได้เรียกตาม ชื่อห้วยน้ำพากที่อยู่ทางทิศตะวันตกของบ้าน ซึ่งเป็นสายน้ำหลักของบ้านน้ำพาก

4.6.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านน้ำพอกเป็นบ้านหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนดงหัวสาวมีพื้นที่ครอบคลุม ประมาณ 5,884 เฮกตาร์ (36,775 ไร่) มีขอบเขตชายแดนติดจอดังนี้:

ทิศเหนือติดกับป่าสงวนดงหัวสาวยาว 10,585 กิโลเมตร

ทิศใต้ติดกับสายห้วยหมากต้องยาว 9,738 กิโลเมตร

ทิศตะวันออกติดกับป่าสงวนดงหัวสาวยาว 10,157 กิโลเมตร

ทิศตะวันตกติดกับสายห้วยบังเลียงยาว 5,795 กิโลเมตร

มีจุดที่ตั้งคือ เส้นแวง E : 599759 เส้นขนาน N : 165644

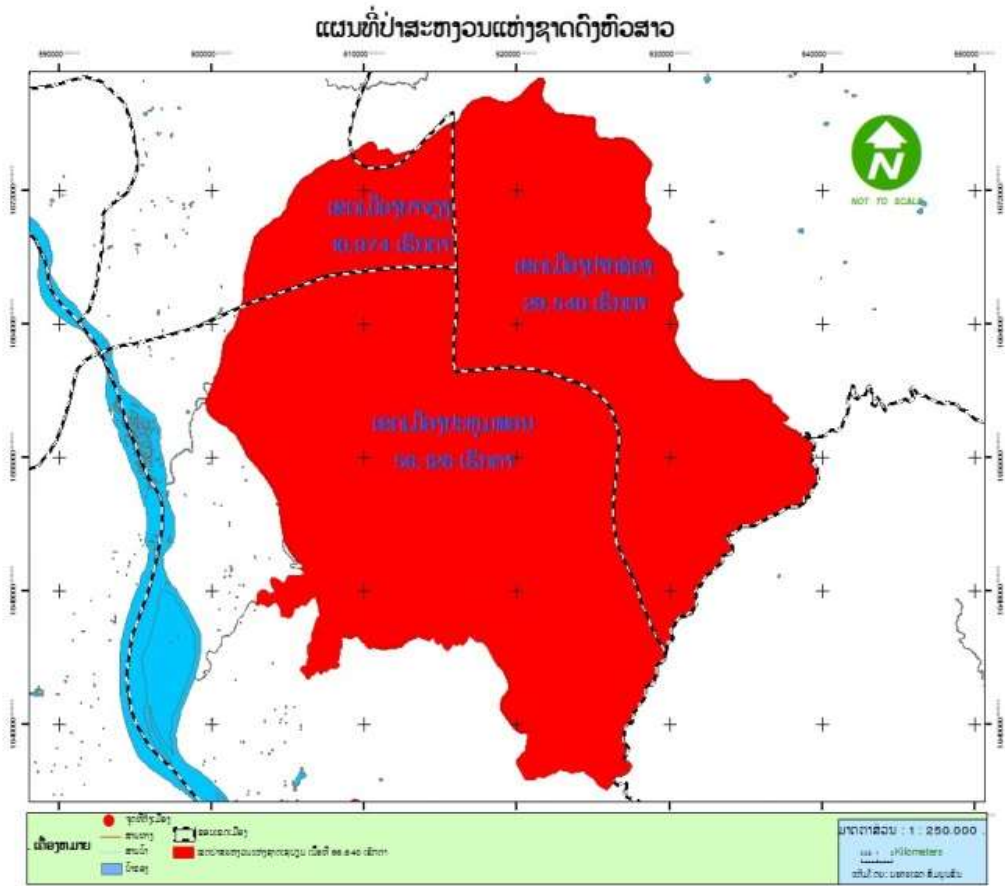
ภาพที่ 4.19 แผนที่ ป่าสงวนใน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ภาพที่ 4.19 แผนที่แขวงจำปาสัก

ภาพที่ 4.20 แผนที่การนำใช้ที่ดินและป่าไม้ของบ้านน้ำพาก

ภาพที่ 4.21 แผนที่แบ่งขอบเขตเมือง

4.6.3 ขนาดครัวเรือนและประชากร

บ้านน้ำพาก มีประชากรทั้งหมด 1,113 คน เพศชาย จำนวน 568 คน เพศหญิง 545 คน มี 205 ครอบครั้ว เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษามอน-เขมร(ลาวเทิง)แต่ภาษาที่ชาวบ้านใช้ติดต่อกันภายในบ้าน และบุคคลภายนอกคือภาษาลาวใต้ (ลาวลุ่ม) แต่ก็ยังมีบางครอบครัวพูดภาษาของตนเองใช้ติดต่อกันภายในครั้บครั้ว คือ ภาษา ตะโอย้ ละเวน ส่วย การอพยพแรงงานไปทำงานทำในเมือง ต่างแขวงและต่างประเทศ (ไทย) 14 คน หญิง11คน รับจ้างทั่วไปพายในบ้าน 31คน(ชาย)

ตารางที่ 4.4

จำนวนประชากรครัวเรือนของหมู่บ้านน้ำพอกและอพยพแรงงาน

หัวข้อ	ข้อมูล
1. จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	205
2. จำนวนประชากร (คน)	1,113
3. เพศชาย (คน)	568
4. เพศหญิง (คน)	545
5. ขนาดของครัวเรือน (คน/ครัวเรือน)	5.5
6. ร้อยละของประชากรที่อพยพแรงงาน	1.3

4.6.4 สภาพภูมิประเทศและความเป็นอยู่โดยทั่วไป

บ้านน้ำ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปที่ราบ บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง อาชีพหลักของชาวบ้าน คือ การทำเกษตรกรรม อาชีพรอง คือ เลี้ยงสัตว์ จักสาน หาปลา และ เก็บหาของป่า และ รับจ้างทำงานทั่วไปภายในบ้านและในเมือง

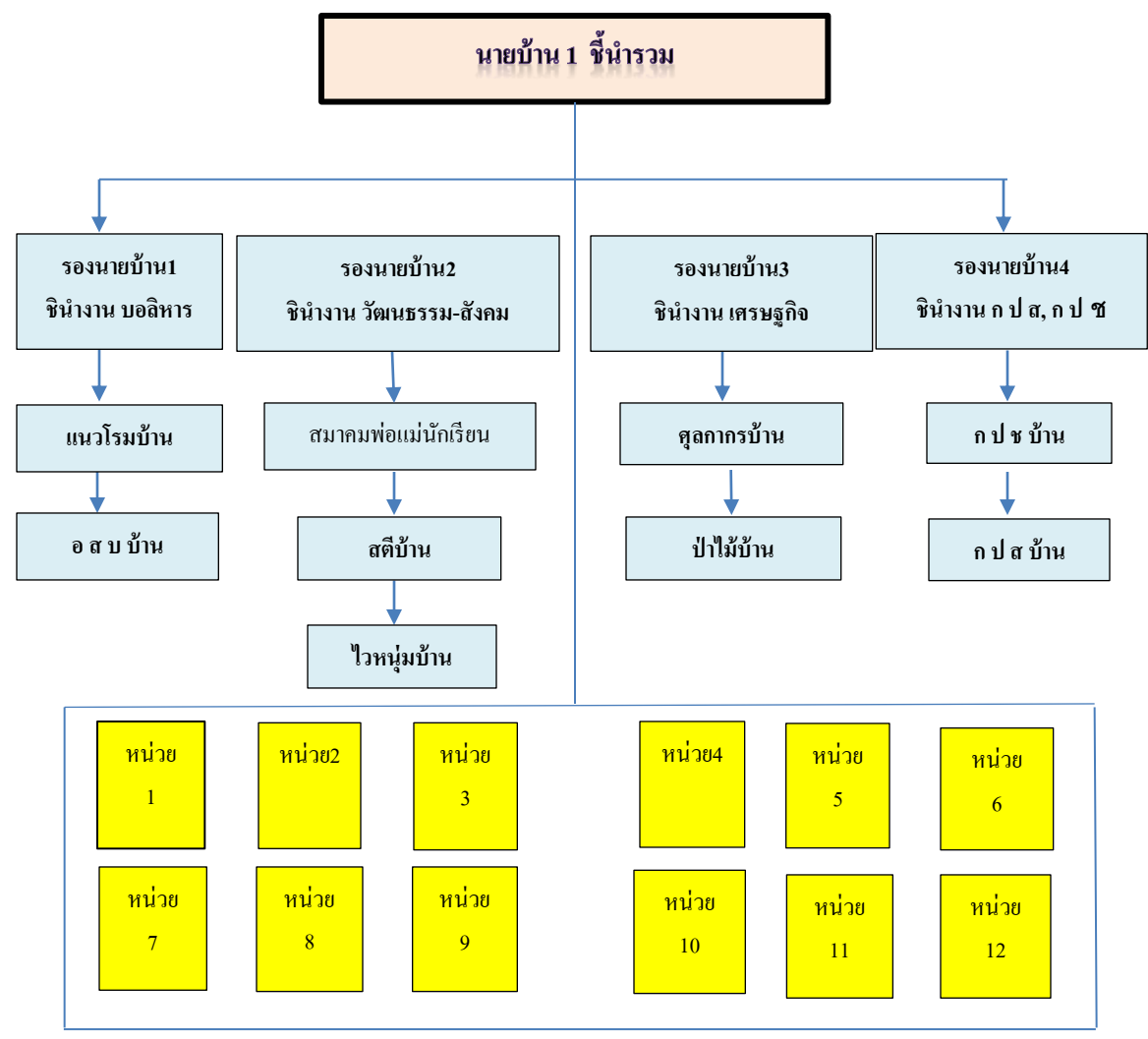

ภาพที่ 4.21 บ้านเรือนประชาชนบ้านน้ำพอก (2560)

4.6.5 ลักษณะการปกครองภายในหมู่บ้าน

การปกครองภายในหมู่บ้านแบ่งออกเป็น 12 หน่วย โดยนายบ้านเป็นผู้บังคับชาทั้งหมด แต่ละหน่วยจะมีหัวหน้าหน่วย โครงสร้างการจัดตั้งบ้านประกอบมีกรรมการหมู่บ้าน คือ กรรมการป่าไม้บ้าน กรรมการพัฒนาบ้าน โดยจะขึ้นตรง กับนายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) 1 คน และมีคณะปกครองบ้าน (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) 4 คน มีการปกครองรวมหมู่ในบ้านและทำงานร่วมกัน

โครงสร้างการปกครองบ้านน้ำพาก

ภาพที่ 4.21 โครงสร้างการจัดตั้งบ้านน้ำพาก

4.6.6 ระบบสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้าน

ระบบสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้านมีระบบถนนผ่านใจกลางบ้านและเป็นถนนทางเข้าไปแหล่งท่องเที่ยวและเชื่อมต่อเข้าป่าสงวนเป็นทางถนนดินแดง มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน มีโทรศัพท์มือถือเกือบทุกคนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป มีน้ำบาดาลส่วนรวม (หมู่บ้าน) 1 หน่วย และครอบครัว 199 หน่วย นอกจากนี้ยังมีสาธารณะสถาน เช่น วัด โรงเรียน ประถมศึกษาและแหล่งท่องเที่ยว 2 แห่ง

ภาพที่ 4.22 แหล่งท่องเที่ยว วังสีสดใส (2560)

ภาพที่ 4.23 โรงเรียนชั้นประถมศึกษาบ้านน้ำพาก (2560)

ภาพที่ 4.24 แหล่งท่องเที่ยว ตาดคอยลอยฟ้า (2560)

4.6.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ของบ้านน้ำพาก นอกจากการทำนาข้าว ยังได้ทำสวนปลูกไม้สักทอง สวนมะม่วงหิมพานต์ สับปรด มันสำปะหลัง และอื่น ๆ

ตารางที่ 4.5

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของหมู่บ้านน้ำพาก

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน	จำนวน
1. พื้นที่ทั้งหมด	5,884 เฮกตาร์ (36,775 ไร่)
2. พื้นที่ทำการเกษตรกรรม	398.84 เฮกตาร์ (2,492.75 ไร่)
4. พื้นที่ป่าสงวน	4,595.63 เฮกตาร์ (28,722.678 ไร่)
6. พื้นที่ป่าป้องกัน	202,20 เฮกตาร์ (1,263.75 ไร่)
7. พื้นที่สถานที่ท่องเที่ยว	77,77 เฮกตาร์ (486,06ไร่)
8. พื้นที่สาธารณะประโยชน์ อื่น ๆ	609.56 เฮกตาร์ (3,809.75ไร่)

4.6.8 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของบ้านน้ำพาก

4.6.8.1 ด้านเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์ ท่าน ทองคำ บ่อแก้วประเสด (ทองคำ : สัมภาษณ์ 1) ตำแหน่งรองนายบ้าน บ้านน้ำพาก ให้ การศึกษาครั้งนี้ทราบว่าหมู่บ้านน้ำพากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ส่วนมากมีอาชีพหลัก คือ อาชีพทำสวนกาแฟ โดยยึดพื้นที่ป่าสงวนเป็นหลัก และมีอาชีพรอง คือ ทำนาข้าว เลี้ยงสัตว์ หารของป่าและ รับจ้างเป็นรายวัน ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี มีประมาณ 10,435,294 กีบ รายได้ที่ขายผลผลิต การปลูกข้าว ปลูกไม้ปลูกพืช ขายสัตว์เลี้ยง และการเก็บของป่า จากป่าสงวนเฉลี่ย 5-8 ล้านกีบต่อครัวเรือน แต่บางปีนายบ้าน คำพวง บอกว่าบางครัวเรือนมีรายได้ถึง 12-20 ล้านกีบต่อคนต่อปี (บทสรุปรายงานของนายบ้าน ค.ศ. 2015-2016) ตลาดสำหรับการจำหน่าย ผลผลิตจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงหมู่บ้าน เพราะเส้นทางคมนาคมสะดวก สบายเข้าถึงหมู่บ้านบางครอบครัวก็นำไปขายเองที่ตลาดหลัก14และตัวเมืองปากเซจากการขายผลผลิต การเก็บของป่า และหาปลาธรรมชาตินอกจากทำ นาแล้ว ชาวบ้านได้ปลูกไม้สัก ไม้ยูคาลิปตัส ม่วงหิมะพานต์ สับปรด มันสำปะหลัง ปลูกพืชผัก สวนครัว และ เลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริมที่สำคัญ ใช้พื้นที่เฉลี่ย 9-12.8 ไร่ต่อครอบครัว ถือครองที่ดินเพาะปลูกสูงสุด 19-30ไร่ พื้นที่การเกษตรทั้งหมดของหมู่บ้าน จำนวน 2,493,75 ไร่ ผลผลิตโดยเฉลี่ยของ การ

ปลูกข้าว 2.5-3 ตันต่อ 6.25ไร่ ต่อ ปี บ้านน้ำพากะมีดิน ลักษณะ ดินสีเทา(ดิน โคน)เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชและต้นไม้อุตสาหกรรม เช่น เหมาะสมปลูกข้าว ไม้สักทอง ต้นไม้ให้ผล มะม่วง มะขาม ลำไย มัน เหมาะสำหรับเกษตร ปลูกพืชผักสวนครัวชนิดต่าง ๆ

ด้านการเลี้ยงสัตว์ชาวบ้านน้ำพากจะเลี้ยงวัว ควาย แพะ หมู เป็ด ไก่ เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะการเลี้ยงเป็นแบบครอบครัว มีวัว687ตัว ควาย 50 ตัวหมู 95ตัว สัตว์ปีก2,748ตัว หนองปลา เลี้ยง 23,5 เอกรตรา (146,875ไร่) รายได้ที่ได้จากการขายข้าว กาแฟ มัน สัตว์เลี้ยงและอื่น ๆโดยเฉลี่ย ประมาณ 10-13 ล้านบาทต่อคนต่อปี (บทรายงานพัฒนาบ้านน้ำพาก ปี ค.ศ . 20015-2016) ครอบครัวที่เลี้ยงเป็นฝูงใหญ่ก็สามารถ ขายทำรายได้ให้จำนวนมาก และครอบครัวเลี้ยงน้อยจำนวนการขาย 1-2 ตัวต่อปี สถานที่เลี้ยงตาม จะเลี้ยงตามทุ่งหญ้าและป่าธรรมชาติ ฤดูฝนวัว ควายจะถูกผูกไว้ที่บ้านและเลี้ยงตามไร่สวนหรือ เลี้ยงตามฟาร์มที่มีรั้วรอบ

ภาพที่ 4.25 การเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านในฤดูแล้งหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว (2560)

การค้าขายบางปีรองขายบ้าน ทองคำ บอกว่าบางครัวเรือนมีรายได้ถึง 20-25 ล้านบาทต่อคนต่อปี ตลาดสำ หรับการค้าจำหน่าย ผลผลิตจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงหมู่บ้าน เพราะเส้นทางคมนาคมสะดวก สบายเข้าถึงหมู่บ้าน จากการขายผลผลิต การเก็บของป่า และหาปลาธรรมชาติ ชาวบ้านมีพาหนะในการเดินทาง เช่น รถจักรยานยนต์ จำนวน 168 คัน รถไถนาเดินตาม 107 คัน รถกระบะ 5 คัน และรถล้อ 7 คัน มีร้านขายของชำ 10ร้าน ป้าน้ำมันหัวจ่ายเคลื่อนที่ 1 ตู้ และยังมีชาวบ้านไกลเคียงนำของมาขายในหมู่บ้านอีกด้วย ซึ่ง ฤดูทำนาบางครั้งอบคั่วสตีก่อทำเครื่องหัดตะกรมเป็นพาหนะใช้ในครัวเรือนทำจากของป่าหวาย(เขาวัว)เพื่อส่งขายพายเป็นเมืองและประเทศเพื่อนบ้านเป็นรายได้เสริมอีกด้วย

การเก็บของป่าจากป่าสงวนคงหัวสาวมาบริโภคนกเก็บได้ทั้งฤดูแล้ง ฤดูฝนและได้มีการแบ่งสมาชิกในครอบครัวนี้เพื่อไปปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อเป็นรายได้เสริม

ภาพที่ 4.26 ร้านขายของชำ (2560)

ภาพที่ 4.27 การนำของมาขาย (2560)

ภาพที่ 4.28 ตู้จ่ายน้ำมัน

4.6.8.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

จากการศึกษาการสัมภาษณ์ ผู้อาวุโส ผู้สูงอายุ ในหมู่บ้าน ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม พบว่าชาวบ้านน้ำพากที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานใกล้ป่าสงวนคงหัวสาวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในกลุ่มภาษามอน-กะเม (ลาวเทิง) ซึ่งประกอบมี เผ่าตะโอย เผ่าละเวน เผ่าละเว้ เผ่าลักเผ่าส่วย และเผ่าลาว เมื่ออพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ก็ได้นำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อจากชุมชนดั้งเดิม นั้นมาใช้ สืบต่อกันมาจาก สมัยปู่ ย่า ตา ยาย แต่มาถึงรุ่นลูกรุ่นหลานการ ความเชื่อ ความนับถือก็ เปลี่ยนไปจากอดีต ด้านการนับถือศาสนามีการนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนมาก คริสต์เตียน 14 ครอบครัว นับถือผี 2 ครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อแบบพื้นบ้านที่ชาวบ้านนับถือ และปฏิบัติประจำทุกปี คือ บุญประเพณีต่าง ๆ ได้แก่

1. เดือนกุมภาพันธ์ ชาวบ้านพ้อมกันเอาบุญสู่ขวัญข้าวบุญประทายเปลือกข้าว
2. เดือนเมษายน ในระยะวันที่ 13-16 เมษายน ของทุก ๆ ปี ชาวบ้านทำบุญปี ใหม่ ลาว (สงกรานต์) ให้รดน้ำ ขอพรพ่อแม่ ชาวบ้านมาสร้างน้ำพระพุทธรูปและไปกราบไหว้ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่มีชีวิตอยู่ โดยทำพิธีบายศรีสู่ขวัญและอุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว
3. เดือนกรกฎาคม เป็นบุญเข้าพรรษา เตรียมผ้าอาบน้ำฝน เทียน รูป ไปฟังธรรม ทุกคำเช้า เอาผ้าอาบน้ำฝนไปถวายพระ
4. เดือนพฤษภาคม ชาวบ้านทำบุญบั้งไฟ เพื่อบูชาแถนและขอฝนให้ตก ถูกต้อง ตามฤดูกาล
5. เดือนสิงหาคม การท านบุญห่อข้าวประดับดิน จะทำในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ก่อนจะสว่าง เป็นช่วงที่พระตีกลองดึก (กลางคืน) บุญห่อข้าวประดับดินนี้ หมายถึง ดินมีบุญ มหาศาลต่อมนุษย์ ถือเอาบุญห่อข้าวประดับดิน คือ เอาข้าวฝึงไว้ให้อาหารแก่ดิน แสดงถึงว่าเราได้ บำรุง ดินใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ใส่ปุ๋ยชนิดต่าง ๆ แก่ดินที่เราได้พึ่งพาอาศัยนับแต่เกิดจนถึงตาย
5. เดือนกันยายน เอาบุญข้าวสาก ชาวบ้านจะนำ พาข้าวไปถวายพระสงฆ์เพื่อ อุทิศ ส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยนำห่อข้าวไปแขวนไปตามต้นไม้ใหญ่หรือเจดีย์ มีการฟังเทศน์ ฟังธรรม พร้อม ทั้งถวายผ้าห่มสงฆ์ สิงคาคา สิงสินชัย ลำสังข์ทอง ลำกาลเกษ และ อื่น ๆ ในวันเพ็ญกลางเดือนสิบ
6. เดือนตุลาคม เดือนนี้ชาวบ้านจะพากันทำบุญออกพรรษา ในวันเพ็ญ ตอน เช้าจะไปทำบุญตักบาตรที่วัด ตอนเย็นจะนำดอกไม้รูป เทียน ไปบูชา

4.6.9 ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบพื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร

จากสภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าสงวนดงหัวสาวในอดีตทำให้เกิดมีชุมชนรอบพื้นที่ป่าสงวน เพราะคนในชุมชนได้พึ่งพาอาศัยและทำมาหากินในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.6.9.1 ลักษณะทางกายภาพ

บ้านน้ำพากขึ้นกับเมืองประทุมพอน แขวงจา ป่าสัก บ้านท่าฮู้ ส่วนใหญ่เป็น กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในกลุ่มภาษาลาว-ไต (ลาวลุ่ม) ส่วนมากและจำนวนหนึ่งพูด ภาษาในกลุ่มภาษามอน-เขมร (ลาวเที ง) บ้านตั้งอยู่บนที่ราบ ซึ่งความสูงจากระดับน้ำทะเล 144 เมตร ซึ่งเป็นดินดำที่อุดมสมบูรณ์มีเส้นทางเลขที่ 13 ผ่านเชื่อมต่อแขวง อัดตะปือ ผ่านเมืองท่าแดงประมาณ 110 กิโลเมตร ไปแขวงเชียงแตงประเทศ กรัมพูชาประมาณ 120 กิโลเมตร ไปแขวงสาละวัน 150 และไปอำเภอช่องเม็กประมาณ 68 กิโลเมตร พื้นที่บ้านน้ำพากมีทั้งหมด 36,775 ไร่ ประชาชนประกอบอาชีพ หลักในการทำนา และทำสวน

4.6.9.2 ลักษณะของดิน

บ้านน้ำพาก เป็นดินดำ นอกเหนือจากทำนาแล้วยังเหมาะสมกับการปลูกไม้ ผล และปลูกพืชล้มลุก เช่น ข้าวโพด แตง พริก หน่อ หน่อก แหน่ กล้วย ถั่วลิสง ถั่วเขียว อ้อย กล้วย และใช้สำหรับการเลี้ยงสัตว์

4.6.9.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของบ้านน้ำพากโดยรวมเมืองประทุมพอน มีลักษณะอากาศ ค่อนข้างอบอุ่น มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ย 25 องศาเซลเซียส ในฤดูหนาวบางฤดูกาลหนาวอุณหภูมิ ลดลงถึง 15 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนในฤดูฝนเฉลี่ย 2,600 มิลลิเมตรต่อปี มีความชื้น 70 เปอร์เซ็นต์และมี 3 ฤดู คือ

1. ฤดูฝน ฝนจะเริ่มตกเดือนเมษายนถึงพฤศจิกายนของทุกปีแต่เนื่องจากว่าอากาศ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้เปลี่ยนไป เช่น ป่าไม้ลดลงทำให้เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร

2. ฤดูหนาว อากาศจะหนาวเย็นช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคมของทุก ๆ ปี

3. ฤดูร้อน เริ่มปลายเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน แต่ร้อนไม่มากนักอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 18-22 องศาเซลเซียส

4.6.9.4 การคมนาคมติดต่อสื่อสาร

บ้านน้ำพอกมีการคมนาคมที่สะดวกพอสมควรเพราะตั้งอยู่ใกล้กับถนนเลขที่ 13 ได้และมีถนนดินแดงเข้าถึงบ้านสะดวกเพราะเป็นถนนที่ทางแหล่งท่องเที่ยวและสวนยางพาราได้ให้การซ่อมบำรุงดูแลรักษามาตลอด

ภาพที่ 4.30 ถนนเข้าบ้านน้ำพอก (2560)

4.6.9.5 ด้านสังคมครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวในบ้านน้ำพอกส่วนใหญ่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายในหมู่บ้านมีสมาชิกในหมู่บ้านเฉลี่ย 4-6 คน ในแต่ละครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในชุมชน ส่วนมากมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติเป็นส่วนมากมีความสามานสามัคคีกันดี

4.6.9.6 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคดังต่อไปนี้ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร มีห้วยน้ำพาก ห้วยตรวย ห้วยหมากดองและห้วยน้ำใส ไหลผ่านหมู่บ้านตลอดซึ่งไหลมาจากทิศตะวันออกจากป่าสงวนคงหัวสาว ชาวบ้านที่อยู่ใกล้ลำห้วยได้ใช้ประโยชน์ โดยใช้เครื่องสูบน้ำจากลำห้วย ดังกล่าวเพื่อทำการปลูกพืช นอกนั้นยังใช้หนองน้ำธรรมชาติอีกด้วย ส่วนชาวบ้านที่อยู่ไกลจากลำห้วยดังกล่าวก็ใช้น้ำบาดาลส่วนรวมของหมู่บ้านและของบุคคลในครัวเรือนแทน แหล่งน้ำบริโภค ได้แก่ น้ำสำหรับดื่ม ประุงอาหาร เป็นต้น ชาวบ้านใช้น้ำบาดาลดื่ม และซื้อน้ำบริสุทธิ์จากโรงงานผลิตในตัวเมืองปทุมพร

ภาพที่ 4.31 ห้วยน้ำพาก (2560)

4.6.9.7 ความเชื่อของคนในชุมชน

ชาวบ้านน้ำพากใช้วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีศาสนาตามความเชื่อของพุทธศาสนิกชนทั่วไป เช่น วันเข้าพรรษาเดือน 8 ทำบุญห่อข้าวประดับดิน วันทอดกฐิน วันออกพรรษา นอกจากความเชื่อตามพุทธศาสนาแล้ว ชาวบ้านมีความเชื่อตามบรรพบุรุษที่เคยนับถือมาหลายชั่วอายุคน เช่น ผีฮักบ้าน (ผีปู่ตา) แต่ละปีชาวบ้านได้ทำ การเลี้ยงผีปู่ตาประมาณขึ้น 5 ค่า เดือน 6 ก่อนจะลงทำนาข้าว

ภาพที่ 4.32 วัดบ้านน้ำพาก (2560)

4.6.9.8 ความสัมพันธ์ของชุมชนกับภายนอก

เมื่อก่อนชาวบ้านน้ำพากได้ใช้เกวียนวัว ม้า เป็นพาหนะขนส่งผลผลิตด้าน การเกษตรระหว่างบ้านต่อบ้าน บ้านต่อเมือง แขวงต่อแขวง เพื่อการแลกเปลี่ยนซื้อขาย มาถึง ปัจจุบันมีเส้นทางสะดวก สามารถเข้าไปหาพื้นที่ได้ทุกฤดู ชาวบ้านใช้พาหนะรถไถเดินตาม และ รถโดยสารประจำทาง ชาวบ้านซื้อปัจจัยการผลิตต่าง ๆ จากร้านค้าเมืองประทุมพอนจากเมืองปากเซ จากอำเภอช่องเม็ก ชายแดนลาว – ไทย เช่น รถไถนาเดินตาม จอบ เสียม ปุ๋ยเคมีต่าง ๆ ส่วนมาก ชาวบ้านจะใส่ปุ๋ยคอก (ปุ๋ยมูลสัตว์) เพื่อใส่ผลผลิตทางการเกษตร เช่น พื้นที่นา พื้นที่ปลูกผักสวนครัว สวนกาแฟเป็นต้น การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านกับหน่วยงานราชการของผู้นำชุมชนภายใน บ้านและชุมชนใช้เส้นทางที่

13 ใต้ ติดต่อกันไปมาด้วยรถโดยสาร รถส่วนตัว รถมอเตอร์ไซด์ ถือว่าการติดต่อสัมพันธ์กันสะดวกพอสมควร

4.7 สภาพทั่วไปของป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวบ้านน้ำพากเมืองปทุมพร

4.7.1 ประวัติความเป็นมา

ป่าสงวนดงห้วยสาวได้แต่งตั้งเป็นป่าสงวนแห่งชาติในปี พ.ศ. 2543 ป่าสงวนดงห้วยสาวโดยเฉพาะเขตบ้านน้ำพากเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดมีประชากรป่าไม้และสัตว์น้ำ-สัตว์มากมาย ต่อมาปี พ.ศ. 2528-2529 ภาครัฐได้ระดมประชาชนเข้ามาถากถางทำสวนกาแฟ และต่อมาการทำสวนกาแฟได้ขยายเนื้อที่อย่างกว้างขวางจึงทำให้รัฐบาล โดยเฉพาะกรมป่าไม้ได้ตัดสินใจกำหนดเป็นป่าสงวนปี พ.ศ. 2536 เพื่อยับยั้งการแผ่ลามในการทำสวนกาแฟ ต่อมาปี พ.ศ. 2539 องค์กรอนุรักษ์ป่าIUCN ได้เข้ามาช่วยในการวางแผนและจัดตั้งปฏิบัติเป็นรูปประธรรมและสิ้นสุดในปี พ.ศ. 2541

4.7.2 สภาพทั่วไปของป่าสงวน

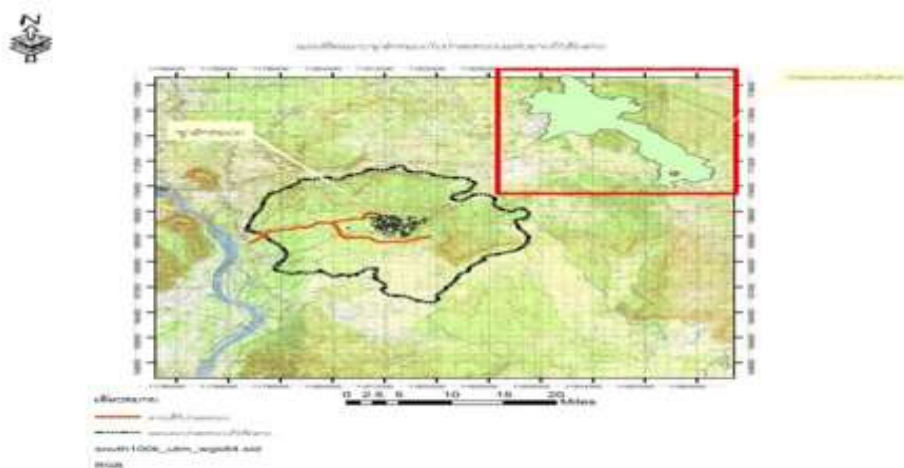
ป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวเขตบ้านน้ำพาก เมืองปทุมพรมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 200-1300 เมตรมีเนื้อที่ป่าไม้ปกคลุมร้อยละ 70 ป่าดงดิบร้อยละ 47 ป่าโคกรก ร้อยละ 23 ปริมาณน้ำฝน 1695-3000 mm/ปี ความชุ่มชื้นอากาศ ร้อยละ 70 มีสายน้ำไหลผ่าน สาย คือ ห้วยน้ำพาก ห้วยน้ำใส ห้วยตระกิด ห้วยควายและห้วยพุง มีหนองหลายหนอง เด่นที่สุดก็คือ ปังเกลือเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่าหลายชนิด แต่อย่างไรก็ตามป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว บ้านน้ำพากก็ยังผลกระทบต่อสภาพป่าและสัตว์ป่า เพราะยังมีสวนกาแฟอยู่ 2 จุดคือสวนกาแฟ จุดหนองแซ่และจุดห้วย (ภูคิน) ที่ยังเป็นปัญหามานาน

ภาพที่ 4.33 พื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาวโดยรวม

ภาพที่ 4.34 พื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาวโดยรวม

ภาพที่ 4.35 ภาพแผนที่แสดงสวนกาแฟอยู่ในเขตป่าสงวน

ภาพที่ 4.36 เส้นทางเข้าพื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาว ดงหัวสาว (2560)

4.7.3 ที่ตั้งและอาณาเขตของป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพอก เมืองปทุมพร

ที่ตั้งและอาณาเขตของป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพอก เนื้อที่ป่าสงวน 5,884 เฮกตาร์ (36,775ไร่) กรอมเอา 5,35% ของพื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาวทั้งหมด มีที่ตั้งอยู่ทิศใต้ของพื้นที่ป่าสงวน ค่าพิกัดที่อ่านได้จากเครื่องหาตำแหน่งจากดาวเทียม G.P.S คือ E : 1688000-16896000 N : 11796000-11812000 กรอมเอา5 เขตย่อยคือ : 5,7,8,9,10 ที่ทางการป่าสงวนได้กำหนดขึ้นเพื่อสะดวกในการตรวจตราติดตามและเก็บทำข้อมูลต่าง ๆ

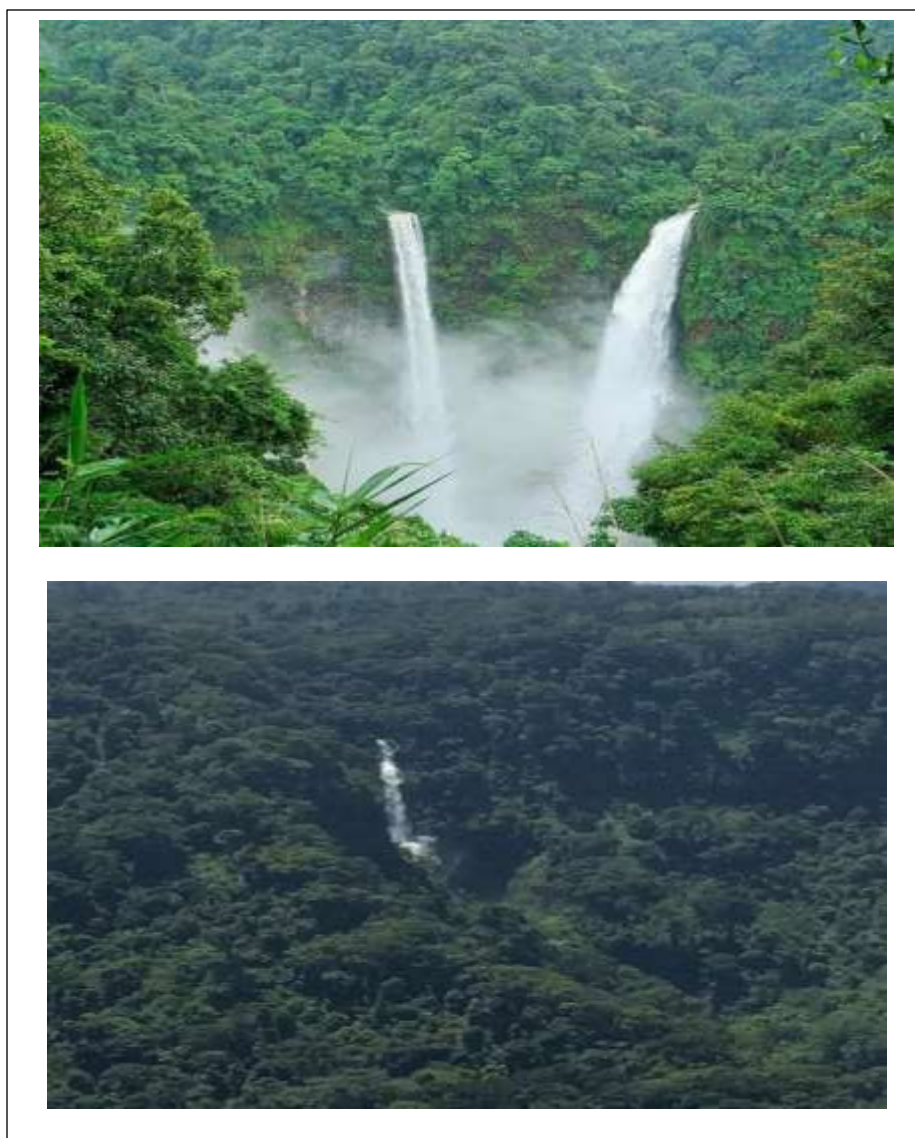
ภาพที่ 4.37 แผนที่การนำใช้ที่ดินและป่าไม้ของบ้านน้ำพอก

ภาพที่ 4.38 แผนที่ตั้งขอบเขตป่าสงวน ดงหัวสาว

4.7.4 ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในบริเวณป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพาก

พื้นที่ป่าสงวนเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีความหนาแน่นของพันธุ์ไม้นานาพรรณชนิดต่าง ๆ ขึ้นปะปนกันและมีไม้ที่มีคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจได้แก่ ไม้ประดู่ ไม้กระบาก ไม้ยาง ไม้แดง ไม้แคนคาย ไม้เต้ ไม้เปื่อย ไม้จองบาน ไม้กระบก ไม้เหล็ก ไม้ตอง ไม้พุง ไม้แหน ไม้จิวป่า ไม้หัวโล้น เป็นต้น จำพวกเห็ดตามธรรมชาติ เช่น เห็ดขาว เห็ดปลวก เห็ดผึ้ง เห็ดหูหนู เห็ดขอน และเห็ดอื่นๆ ที่กินได้และกินไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีจำพวกแมลง เช่น แมงกิ้งกูด กิโปรม แมงคาม และผักพื้นบ้าน เช่น ผักกระโดน ผักสะเม็ก ผักคิ้ว เป็นต้น สภาพป่า ในอดีตยังสมบูรณ์เป็นที่เก็บ ชับน้ำตามธรรมชาติของชุมชนรอบพื้นที่ป่า สภาพความชุ่มชื้นของพื้นที่ก่อให้เกิดมีแหล่งน้ำธรรมชาติต่าง ๆ รอบบริเวณป่าสงวน คือ ห้วยน้ำพาก ห้วยหมากตอง ห้วยทราย ห้วยน้ำใส และสายห้วยน้อยอีกหลายสาย นอกนั้นยังมีหนองน้ำคือ: หนองแสง หนองแวง หนองไม้หัก หนองบัว หนองป่าแก้ว หนองสองห้อง หนองสามหิ้ง หนองหัวฟู หนองปากอง ซึ่งเป็นแหล่งทำมาหากินและใช้เข้าในการเกษตร

ภาพที่ 4.39 น้ำตกตาดพานพื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาว (2560)

พันธุ์พืชธรรมชาติ จากการลงเก็บข้อมูลทางด้านพันธุ์พืชอยู่ในเขตป่าสงวนของเจ้าหน้าที่ป่าสงวนคงหัวสาวในปี ค.ศ 1997 (พ.ศ 2540) ผ่านมาพบว่า ป่าไม้มี 5 ชนิด คือ ป่าดิบ ป่าผสมใบ ป่าโลก (ป่าเต็งรัง) ป่าเล้าและทุ่งหญ้า ได้พบพันธุ์ไม้ที่หลากหลาย เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจอยู่ในป่าดิบ ป่าผสมใบมี 30 ชนิด ชนิดสำคัญที่ชาวบ้านเอาไปสร้างบ้าน คือ ไม้ยาง ไม้กระบาก ไม้จิกคง และบรรดาชนิดพันธุ์ไม้อื่น ๆ

ภาพที่ 4.40 ป่าไม้อยู่บริเวณน้ำตก (ตาดนกงมน)

ภาพที่ 4.41 ป่าไม้ในเขตป่าสงวน

ภาพที่ 4.42 ภาพของป่ามากองบ้านและเครื่องเหมาในเขตป่าสงวน

ตารางที่ 4.7

ผลการสำรวจพรรณไม้ธรรมชาติ เป็นเศรษฐกิจที่มีในเขตป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพาก

ลำดับ ที่	ชื่อสามัญ/ (ชื่อพื้นบ้าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อตระกูล (ชื่อวงศ์)
1	จอบ (พุททะลาย)	Scaphium lychnophorum	STERCULIACEAE
2	กระบอก BEINN.	Irvingia malayana OLIV. et	LXONANTHACEAE
3	ต้องป่า	Sandoricum indicum	CAV. MELIACEAE
4	กระบาก (บาก)	Anisoptera costata.	DIPTEROCARPACEAE
5	เหล็ก	Mesua ferrea	UI
6	ตะแบก	Lagerstromia floribunda	LYTHRACEAE
7	แหน	Terminalia belerica	MILIACEAE
8	หัวไหล่น	Albizia codoratisima	MIMOSACEAE
9	น้ำเกี๋ยง	Mclanorrhoca laccifora	ANACARDIACEAE
10	พุท	Tecrameles nudiflora	R.BR. UI
11	คอแลน	Xerospermum laoticum	GAGN SAPINACEAE
12	แคนเรือ	hopea odorata ROXB	DIPTEROCARPACEAE
13	แดง	Xylia kerrii	CRAIBA IMOSACEAE
14	หมากม่วงป่า	Mangifera pentondra	ANACARDIACEAE
15	ไม้พะยุง	Dalbergia cochinchinensis P	LEGUMINOSAE, SUB.F
16	ไม้จำปาป่า	Michelia champacal.	MAGNONIACEAE
17	ไม้หว่า	Eugenia compongensis	MYRTACEAE
18	ขี้เหล็ก	Cassia siamea	Britt LEGUMINOSAE
19	เหียง (สะแบง)	Dipterocarpus obtusifolius	DIPTEROCARPACEAE
20	กะเดาซ้าง	Melia azedarach L.	MELIACEAE
21	จิวป่า	Bombax albidum	GAGN MALVACEAE
22	ประคู้	Pterocarpus macrocarpus	KURZ LEGUMINOSAE
23	พะยอม	Shorea talura	ROXBIPTEROCARPACEAE

(ต่อ)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อสามัญ/ (ชื่อพื้นบ้าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อตระกูล (ชื่อวงศ์)
24	ขมผา	<i>Ailanthus maladarica</i>	DC MELIACEAE
25	จี	<i>Vatica cinerea</i>	KING IPTEROCARPACEAE
26	ห้าอ่าว	<i>Pterospermum semis agittatum</i>	BIQNONIACEAE
27	จวง	<i>Cinnamomum iners</i>	REINW UI
28	ไม้ประดง	<i>Dalbergia cultrata.</i>	DIPTEROCARPACEAE
29	ยาง	<i>Dipterocarpus alatus</i>	ROXBIPTEROCARPACEAE
30	เต็ง	<i>Shorea obtuse</i>	WALL.etBL.IPTEROCARPACEA E

ตารางที่ 4.8

ผลการสำรวจของป่าชนิดต่าง ๆ ในบริเวณป่าสงวนคงหัวสาวบ้านน้ำพาก

ลำดับ ที่	ชื่อสามัญ/ (ชื่อพื้นบ้าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อตระกูล (ชื่อวงศ์)
1	เครือเขาฮ้อ	<i>Ui</i>	UI
2	หวายหางหนู	<i>Calamus javesis</i>	ARECACEAE
3	หวายทูน	<i>Calamus sp.</i>	ARECACEAE
4	หวายสะวัง	<i>Calamus palustric</i>	ARECACEAE
5	กระเจียวดอกขาว	<i>Curcuma sp.</i>	ZINGIBERACEAE
6	กระเจียวดอกสีบัว	<i>Curcuma sp.</i>	ZINGIBERACEAE
7	หญ้าคา	<i>Impevata cylindrical</i>	GRAMINEAE
8	จองบาน	<i>Scaphium lychnophorum</i>	UI
9	เขม	<i>Thysanolaena maxirna</i>	GRAMINEAE
10	ไผ่มดแดง	<i>UI</i>	UI
11	หมากแง็ง	<i>Anomum avoideum</i>	UI

(ต่อ)

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อสามัญ/ (ชื่อพื้นบ้าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อตระกูล (ชื่อวงศ์)
12	กำ	<i>Achasma melagocheilos</i>	ZINGBERACEAE
13	บอน	<i>Colocasia antiquorum</i> Schott	ARACEAE
14	เตย	<i>Pandanus furcatus</i>	PANDANACEAE
15	เครือหมอน้อย	<i>Cyclea bar bata</i> Miers	MENISPERMACEAE
	ตระกูลเห็ด		
1	เห็ดหน้าแดง	<i>Russulalepida</i> Fr.	FUSSULACEAE
2	เห็ดหน้าวัว	<i>Russala heterophylla</i> Fr	RUSSULACEAE
3	เห็ดน้ำหมาก	<i>Russula Sanginea</i> Fr.	RUSSULACEAE
4	เห็ดปลวกจิก	<i>Agaricus</i> sp.	AGARICACEAE
5	เห็ดปลวกขาว	<i>Agaricus integer</i>	AGARICACEAE
6	เห็ดปลวกตาบ	<i>Termitomyces Faliginosus</i> Heim	AGARICACEAE
7	เห็ดปลวกไถ่น้อย	<i>Mycena</i> sp.	AGARICACEAE
8	เห็ดค้างเห	<i>Dictyophora inclusiata</i> Linn.	PHALLACEAE
9	เห็ดกับแก	<i>Schizophyllum commune</i> Fr.	AGALICALAE
10	เห็ดผึ้ง	<i>Heimiella edulis</i> Boedijin	BOLETACEAE
11	เห็ดหูหนู	<i>Auricularia auricularis</i> Martin	AURICULARIACEAE
12	เห็ดชัน	<i>Polypolus sulphureus</i> Bull.et Fr.	POLYPORACEAE
13	เห็ดหนวด	<i>Clavaria coroloide</i> st	CLAVARIACEAE
14	เห็ดขอน	<i>Polyporus</i>	POLYPORACEAE
15	เห็ดถ่านน้อย	<i>Russula densifolia</i> (Secr.) Gill	RUSSULACEAE
16	เห็ดถ่านใหญ่	<i>Russula nigricans</i> Fr.	RUSSULACEAE
17	เห็ดละโงก	<i>Amanita princps</i> Fr.var.alba Gill	AGARICACEAE
18	เห็ดเผาะ	<i>Astreus hygrometricus</i> Morg	LYCOPERDACEAE

(ต่อ)

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อสามัญ/ (ชื่อพื้นบ้าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อตระกูล (ชื่อวงศ์)
ตระกูลกล้วยไม้			
1	กล้วยไม้	<i>Angraecum</i> sp.	ORCHIDACEAE
2	กล้วยไม้	<i>Cynorchis mellitula</i>	ORCHIDACEAE
3	กล้วยไม้	<i>Lone purpalata Brain</i>	ORCHIDACEAE
4	กล้วยไม้	<i>Malachis latifolia J.E SM</i>	ORCHIDACEAE
ตระกูลไม้ไผ่			
1	ไม้ไผ่ป่า.	<i>Bambusa arundnacea Retz</i>	GRAMINEAE
2	ไม้ซางไฟ	<i>Bambusa nanaRoxb.</i>	GRAMINEAE
3	ไม้ไผ่บ้าน	<i>Bmbusa blumeana Schultes</i>	GRAMINEAE
4	ไม้ซางดำ	<i>Bambusa Valgaris Schard</i>	GRAMINEAE
5	ไม้ซวด	<i>Wxytemanthera parvifolia BL</i>	GRAMINEAE
6	ไม้ไถ่	<i>Gigantochoaalbociliata Munro</i>	GRAMINEAE
7	ไม้ไผ่หวาน	<i>Bambusa sp.</i>	GRAMINEAE

4.7.5 สัตว์ป่า

ป่าสงวนดงหัวสาวมีสัตว์ป่า หลายชนิด ประกอบมีสัตว์ป่าจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม จำพวกสัตว์เรื้อกานและจำพวกนกชนิดต่าง ๆ จากการสำรวจของหน่วยงานป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวสมทบกับ IUCNรายระเอียดกลุ่มนี้

ตารางที่ 4.9

บัญชีสัตว์ป่าที่พบเห็นในป่าสงวนคงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
	สัตว์ป่าจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม
1	กระจงควาย (<i>Tragulus napu</i>)
2	กระจงเล็ก (<i>Tragulus javanicus</i>)
3	กระต่ายป่า (<i>Lepus pequensis</i>)
4	กระรอกบินแก้มสีเทา (<i>Hylopetes platyurus</i>)
5	กระทิงหรือเมี่ยง (<i>Bos gaurus</i>)
6	กระรอกหน้ากระแต (<i>Rhinosciurus laticaudatus</i>)
7	กวางป่า (<i>Cervus unicolor</i>)
8	ค่างดำ (<i>Presbytis femoralis</i>)
9	ค่างคาวดอย (<i>Sphaerias blanfordi</i>)
10	ค่างคาวยอดกล้วยป่า (<i>Kerivoula whiteheadi</i>)
11	ค่างคาวยอดกล้วยเล็ก (<i>Kerivoula minuta</i>)
12	ค่างคาวลูกหนูบ้าน (<i>Pipistrellus javanicus</i>)
13	ค่างคาวหน้ายาวใหญ่ (<i>Macroglossus sobrinus</i>)
14	ค่างคาวหางหนู (<i>Rhinopoma microphyllum</i>)
15	ชะนิชรรมคา หรือชะนิมือขาว (<i>Hylobates lar</i>)
16	ชะมดแผงหางปล้อง (<i>Viverra zibetha</i>)
17	ช้างป่าหรือช้างเถื่อน (<i>Elephas maximus</i>)
18	นากเล็กเล็บสั้น (<i>Aonyx cinerea</i>)
19	นากใหญ่ขนเรียบ (<i>Lutra perspicillata</i>)
20	ป่าง (<i>Cynocephalus variegatus</i>)
21	พญากระรอกดำ (<i>Ratufa bicolor</i>)
22	พังพอนกินปู (<i>Herpestes urva</i>)
23	พังพอนชรรมคา (<i>Herpestes javanicus</i>)

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
24	เม่นหางพวงหรือเม่นขนอ่อนหรืออีแกะหรือม้อก (<i>Atherurus macrourus</i>)
25	แมวควาหรือแมวแกว (<i>Felis bengalensis</i>)
26	แมวป่าหรือเสือกระทาย (<i>Felis chaus</i>)
27	ลิงกัง (<i>Macaca nemestrina</i>)
28	ลิงลมหรือนางอาย (<i>Nycticebus coucang</i>)
29	ลิงวอก (<i>Macaca mulatta</i>)
30	เสือโคร่ง (<i>Panthera tigris</i>)
31	เสือดาวหรือเสือด้า (<i>Panthera pardus</i>)
32	หนูเกาะ (<i>Rattus remotus</i>)
33	หมาในหรือหมาแดง (<i>Cuon alpinus</i>)
34	หมาจิ้งจอก (<i>Canis aureus</i>)
35	หมีขอหรือบินตุรง (<i>Arctictis binturong</i>)
36	หมีควายหรือหมีดำ (<i>Ursus thibetanus</i>)
37	หมีหมาหรือหมีคน (<i>Ursus malayanus</i>)
38	หมูหริ่ง (<i>Arctonyx collaris</i>)
39	อีเก้งหรือฟาน (<i>Muntiacus muntjak</i>)
40	อีเห็นลายเมฆหรือชะมดแปดลายแถบ (<i>Prionodon linsang</i>)
41	อีเห็นลายเสือหรือชะมดแปดลายจุด (<i>Prionodon pardicolor</i>)
42	อีเห็นลายเสือโคร่งหรืออีเห็นลายพาด (<i>Hemigalus derbyanus</i>)
	สัตว์ป่าจำพวกนก
1	ไก่จุก (<i>Rollulus rouloul</i>)
2	ไก่ป่า (<i>Gallus gallus</i>)
3	ไก่ฟ้าทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Lophura</i>
4	ไก่ฟ้าหางลายขวาง (<i>Syrmaticus humiae</i>)
5	นกกระจาบทุกชนิดในวงศ์ (Family) <i>Ploceidae</i>

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
6	นกกกระแตผีทุกชนิดในวงศ์ (Family) Burhinidae
7	นกกกระทาดงทุกชนิดในสกุล (Genus) Arborophila
8	นกกกระทาทู้ง (Francolinus pintadeanus)
9	นกกกระทาป่าไผ่ (Bambusicola fytchii)
10	นกกกระสาคอขาว (Ciconia episcopus)
11	นกกกระสาคอขาวปากแดง (Ciconia stormi)
12	นกกกระสาคอดำ (Ephippiorhynchus asiaticus)
13	นกกาเขาหรือนกเงือกดำ (Anthracoceros malayanus)
14	นกกาน้อยแถบปีกขาว (Platysmurus leucopterus)
15	นกกาน้อยหงอนยาว (Platylophus galericulatus)
16	นกกาน้ำทุกชนิดในวงศ์ (Family) Phalacrocoracidae
17	นกกาบบัว (Mycteria leucocephala)
18	นกกินแมลงทุกชนิด ในสกุล (Genus) Chrysomma ในสกุล (Genus) Macronous
19	ในสกุล (Genus) Malacopteron ในสกุล (Genus) Stachyris
20	ในสกุล (Genus) Timalia และในสกุล (Genus) Trichastoma
21	นกแกงหรือนกแกรก (Anthracoceros albirostris)
22	นกแก้วทุกชนิดในสกุล (Genus) Psittacula
23	นกขมิ้นทุกชนิดในวงศ์ (Family) Oriolidae
24	นกขมิ้นน้อยทุกชนิดและนกเขียวก้านตองทุกชนิดในวงศ์ (Family) Chloropseidae
25	นกขุนทอง (Gracula religiosa)
26	นกขุนแผนทุกชนิดในวงศ์ (Family) Trogonidae
28	นกเขาเขียว (Chalcophaps indica)
29	นกเขาพม่า (Streptopelia orientalis)
30	นกเขาไฟ (Streptopelia tranquebarica)
31	นกเขาลายหรือนกเขาโนรีหรือนกเขาตู้ทุกชนิดในสกุล (Genus) Macropygia

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
32	นกแขกเต้า (Psittacula alexandri)
33	นกเขวาก (Nycticorax nycticorax)
34	นกเค้าทุกชนิดในวงศ์ (Family) Strigidae
35	นกเงือกทุกชนิดในวงศ์ (Family) Bucerotidae
36	นกจอกป่าหัวโต (Calorhamphus fuliginosus)
37	นกจับแมลงทุกชนิดในวงศ์ (Family) Muscicapidae
38	นกจาบดินทุกชนิดในสกุล (Genus) Pellorneum
39	นกแซงแซวทุกชนิดในวงศ์ (Family) Dicruridae
40	นกคูหาหรือนกกาเหว่า (Eudynamys scolopacea)
41	นกเด้าดิน (Actitis hypoleucos)
42	นกเด้าลมทุกชนิดในวงศ์ (Family) Motacillidae
43	นกตบยุงหรือนกกะบาหรือนกตาฟางทุกชนิดในวงศ์ (Family) Caprimulgidae
44	นกตะขาบทุ่ง (Coracias benghalensis)
45	นกไต่ไม้ทุกชนิดในวงศ์ (Family) Sittidae
46	นกนางแอ่นทุกชนิดในวงศ์ (Family) Hirundinidae นกแอ่นฟ้าทุกชนิดในวงศ์ (Family) Hemiprocnidae และนกแอ่นทุกชนิดในวงศ์ (Family) Apodidae
47	นกเป็ดก่า (Cairina scutulata)
48	นกเป็ดน้ำทุกชนิดในวงศ์ (Family) Anatidae
49	นกเป็ดผี (Tachybaptus ruficollis)
50	นกเป็ดหงส์ (Sarkidiornis melanotos)
51	นกเป็ดน้ำทุกชนิดในสกุล (Genus) Treron
52	นกเป็ดน้ำแดง (Ptilinopus jambu)
53	นกเปลือกไม้ (Certhia discolor)
54	นกมูม (Ducula badia)
55	นกยางทุกชนิดในวงศ์ (Family) Ardeidae

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
56	นกยูง (<i>Pavo muticus</i>)
57	นกคุ่มพูหรือนกกะคุ่มพู (<i>Ducula aenea</i>)
58	นกคุ่มพูแดงหรือนกกะคุ่มพูแดง (<i>Columba punicea</i>)
59	นกสาธิกาเขียวทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Cissa</i>
60	นกแสก (<i>Tyto alba</i>)
61	นกหัวขวานทุกชนิดในวงศ์ (Family) <i>Picidae</i>
62	นกหัวโตทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Charadrius</i> และในสกุล (Genus) <i>Pluvialis</i>
63	นกเหยี่ยวทุกชนิดในวงศ์ (Family) <i>Accipitridae</i> และในวงศ์ (Family) <i>Falconidae</i>
64	นกเอี้ยงทุกชนิด ในสกุล (Genus) <i>Acridotheres</i> ในสกุล (Genus) <i>Ampeliceps</i>
65	ในสกุล (Genus) <i>Aplonis</i> และในสกุล (Genus) <i>Sturnus</i>
66	นกแอ่นทุ่งทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Glareola</i>
67	อีกา (<i>Corvus macrorhynchos</i>)
1	สัตว์ป่าจำพวกเลื้อยคลาน กิ้งก่าดงทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Gonocephalus</i>
2	กิ้งก่าธรรมดาทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Calotes</i>
3	กิ้งก่าบินทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Draco</i>
4	กิ้งก่าป่าสีน้ำเงินหรือกิ้งก่าพระอินทร์ (<i>Aphanotis fusca</i>)
5	งูเขียวกาบหมาก (<i>Gonyosoma oxycephalum</i>)
6	งูจงอาง (<i>Ophiophagus hannah</i>)
7	งูสิง (<i>Ptyas korros</i>)
8	งูสิงหางดำ (<i>Ptyas carinatus</i>)
9	งูสิงหางลายหรืองูสิงลาย (<i>Ptyas mucosus</i>)
10	งูแสงอาทิตย์ (<i>Xenopeltis unicolor</i>)
11	งูหลาม (<i>Python molurus bivittatus</i>)
12	งูหลามปากเป็ด (<i>Python curtus</i>)

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
13	งูเหลือม (<i>Python reticulatus</i>)
14	ตะกวด (<i>Varanus nebulosus</i>)
15	ตะพาบหรือปลาฝา (<i>Amyda cartilaginea</i>)
16	ตะพาบแก้มแดงหรือปลาฝาคำ (<i>Dogania subplana</i>)
17	ตุ๊กกายหรือตุ๊กแกป่าทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Cyrtodactylus</i>
18	ตุ๊กแกป่ากำพล หรือจิ้งจกนิ้วยาวกำพล (<i>Cnemaspis kumpoli</i>)
19	ตุ๊กแกป่าคอส้มหรือจิ้งจกนิ้วยาวมลายู (<i>Cnemaspis affinis</i>)
20	เต่าจันหรือเต่าหลังราบ (<i>Pyxidea mouhotii</i>)
21	เต่าดำหรือเต่ากา (<i>Siebenrockiella crassicollis</i>)
22	เต่านา (<i>Malayemys subtrijuga</i>)
23	เต่าบึงหัวเหลืองหรือเต่าบัวหรือเต่าหม้อหรือเต่าวัดหัวเหลือง (<i>Hieremys annandalii</i>)
24	เต่าใบไม้หรือเต่าแดง (<i>Cyclemys dentata</i>)
25	เต่าห้วยคตลาย (<i>Cyclemys tcheponensis</i>)
26	เต่าหวาย (<i>Heosemys grandis</i>)
27	เต่าหับ (<i>Cuora amboinensis</i>)
28	เหี้ย (<i>Varanus salvator</i>)
	สัตว์ป่าจำพวกสะเทินน้ำสะเทินบก
1	กะทั่งหรือกะท้างหรือจ๊กกิมน้ำ (<i>Tylototriton verrucosus</i>)
2	คางคกขาขาว (<i>Leptophryne borbonica</i>)
3	กบท่าสาร (<i>Ingerana tasanae</i>)
4	กบหูหรือเขียดแฉี่ (<i>Rana blythii</i>)
5	กบอกหนาม (<i>Rana fasciculispina</i>) สัตว์ป่าจำพวกแมลง
1	ด้วงดินขอบทองแดง (<i>Mouhotia batesi</i>)
2	ด้วงดินปีกแผ่น (<i>Mormolyce phyllodes</i>)

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
3	ผีเสื้อกลางคืนค้ำคาว (<i>Lyssa zampa</i>)
4	ผีเสื้อกลางคืนหางยาวทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Actias</i>
5	ผีเสื้อไคเบอร์ทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Teinopalpus</i>
6	ผีเสื้อถุงทองทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Troides</i>
7	ผีเสื้อนางพญาทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Stichopthalma</i>
8	ผีเสื้อภูฐานทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Bhutanitis</i>
9	ผีเสื้อรักแร้ขาว (<i>Papilio protenor</i>)
10	ผีเสื้อหางดาบตาลไหม้ (<i>Meandrusa gyas</i>)
11	ผีเสื้อหางดั่งสะพายเขียว (<i>Papilio palinurus</i>)
	สัตว์ป่าจำพวกปลา
1	ปลาติดหิน หรือปลาค้างคาว (<i>Oreoglanis siamensis</i>)
2	ปลาเสือดอ ปลาเสือ หรือปลาลาด (<i>Datnioides microlepis</i>)
3	ปลาตองหรือกราย ตองจุด Clown feather back <i>Chitala ornata</i> Gray,
4	สลาด ตอง Bronze featherback <i>Notopterus notopterus</i>
5	ฉิวแก้ว แก้ว sprat <i>Clupeichthys aesarnensis</i> Wongratana,
6	น้ำหมึก สะนาท <i>Opsarius koratensis</i>
7	ฉิวอ้าว หรือฉิวควาย Pale rasbora <i>Rasbora aurotaenia</i> Tirant,
8	ฉิวแถบดำ Yellowtail rasbora <i>Rasbora daniconius</i>
9	ฉิวหางกรรไกร Scissor-Tail Rasbora <i>Rasbora trilineata</i> Steindachner,
10	ฉิวหางแดง Blackline rasbora, Red-tailed Rasbora <i>Rasbora borapetensis</i> Smith,
11	ไต้ตันตาแดง Beardless barb <i>Cyclocheilichthys apogon</i>
12	สร้อยขาว ขาว Siamese mud carp <i>Henicorhynchus siamensis</i>
13	กะสูบจุด หรือปลา สูด Eye-Spot Barb, Spotted Hampala Barb <i>Hampala dispar</i> Smith,

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
14	ช่อนทราย รากกล้วย Horseface loach <i>Acantopsis choirorhynchos</i>
15	รากกล้วยแคระ <i>Acanthopsoides delphax</i> Siebert,
16	แขงหิน จี้เหี้ย Asian bumblebee catfish <i>Pseudomystus siamensis</i>
17	กคเหลือง Asian redbtail catfish <i>Hemibagrus nemurus</i>
18	ปูทราย Marble goby (<i>Oxyeleotris marmorata</i>)
19	ปูหิน ปูกุดทิง ปูน้อย - <i>Neodontobutis aurarmus</i>
20	ช่อน ค้อ Snakehead Murrel, Striped Snakehead (<i>Channa striata</i>)
21	เอียนหรือไหลนา Swamp Eel, Asian Swamp Eel (<i>Monopterus albus</i>)
22	หลด Peacock Eel, Spot-Finned Spiny Eel (<i>Macrogathus siamensis</i>)
23	กระทิง หลาก Tire Track Eel (<i>Mastacembelus favus</i> Hora)

4.8 ศึกษาปัญหา และอุปสรรคการจัดการป่าสงวนดงหัวสาวของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในระยะที่ผ่านมา

จากการศึกษาวิจัยปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก โดยสัมภาษณ์ทีมงานป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวซึ่งนำโดยท่าน คำตัน อำคาง หัวหน้าเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว พบว่า โดยภาพรวมป่าสงวนได้มีกฎหมายป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า มีคำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรี เลขที่ 164/น ย ว่าด้วยการสร้างตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศ คำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรีเลขที่ 134/ลบ ว่าด้วยป่าสงวน เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้คนในชุมชนยอมรับป่าสงวนและชาวบ้านสามารถจัดการป่าสงวนบ้านน้ำพากได้อย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านได้พึ่งพาใช้ประโยชน์จากป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว เมืองปทุมพร บ้านน้ำพาก เป็นแหล่ง อาหาร แหล่งที่อาศัย แหล่งเก็บของป่าและแหล่งสมุนไพร และมีแนวโน้มว่าชาวบ้านน้ำพากมีความหวงแหนพื้นที่แห่งนี้มากพอสมควร อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการป่าสงวนแห่งนี้ อยู่หลายประการ ดังนี้

4.8.1 ปัญหา

ในการจัดการป่าสงวนของชาวบ้าน มีชาวบ้านจำนวนหนึ่งทั้งชาวบ้านในชุมชน และนอกชุมชน ยังคงมีการละเมิดกฎระเบียบป่าสงวน ได้แก่

1. การเก็บของป่าแบบไม่ยั่งยืน (ดับสูญ) เช่น การเก็บผลจองบาน ยังมีการตัดต้น รานกิ่ง บุกเบิกพื้นที่เพื่อปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ จึงทำให้ต้นจองบานลดลงอย่างหลวลงหลาย
2. การลักลอบตัดไม้ เพื่อสร้างบ้าน เพื่อแปรรูปขาย เพื่อทำเป็นเชื้อเพลิงฟืนหุงต้ม นำฟืนเข้าเตาเผาถ่านอัด (ดินจี้) และเผาถ่านขายยังเป็นปัญหาใหญ่ที่ทางชุมชนและหน่วยงานเขตป่าสงวนต้องจัดการแก้ไข
3. การขยายพื้นที่ปลูกกาแฟในเขตป่าสงวนเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ป่าลดลง สัตว์ป่าพาหนีไปถิ่นอื่นและเมื่อมีคนอาศัยอยู่ในสวนกาแฟเพิ่มขึ้นการล่าสัตว์ก็ต้องเพิ่มขึ้น จากสถิติปี พ ศ
4. การล่าสัตว์น้ำ-สัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหารและขาย โดยใช้เครื่องมือการล่าแบบดับสูญและการตั้งถิ่นฐาน การเข้าเก็บของป่า กานตัดไม้ เป็นการบุกรุกที่อยู่อาศัย ทำให้สัตว์ไม่สามารถอาศัยอยู่ในป่าและสืบขยายพันธุ์ได้ตามการสอบถามและลงสำรวจตัวจึงเห็นว่าสัตว์ป่าลดลงอย่างเห็นได้ชัด

4.8.2 อุปสรรค

4.8.2.1 เจ้าหน้าที่ยังขาดประสบการณ์ในเรื่องการทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าสงวน เนื่องจากมีการโยกย้ายเจ้าหน้าที่เป็นประจำ และขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับป่าสงวนอย่างถ่องแท้ ในขณะที่เดียวกันประชาชน บางส่วนยังขาดการรับรู้และเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์

4.8.2.2 เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่คุ้มครองป่าสงวนตัวจึงมีน้อย ซึ่งป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวมีเนื้อที่ทั้งหมด 687,500 ไร่ แต่เจ้าหน้าที่มีเพียง 9 คน

4.8.2.3 การตอบสนองสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างแนวร่วมในการจัดการป่าสงวน ยังมีจำนวนน้อยไม่ต่อเนื่อง เช่น งบประมาณในการปักหลักหมาย ป้ายห้ามต่าง ๆ การเฝ้าระวัง ตรวจจับการตัดฟัน การฟื้นฟูสภาพป่า กิจกรรมส่งเสริม ปลูกจิตสำนึก ตลอดจนพาหนะและอุปกรณ์ในการดูแลรักษาป่าสงวน ซึ่งทุกอย่างต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น กองทุนส่งเสริมพัฒนาป่าไม้ที่ทางกรมป่าไม้มอบให้ ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ

4.8.2.4 จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น และการอพยพประชากรเข้ามาในหมู่บ้านในแต่ละปี เป็นสาเหตุทำให้พื้นที่ทำกินของชาวบ้านไม่เพียงพอ เกิดมีการตั้งถิ่นฐานใหม่ สร้างเศรษฐกิจครอบครัว จึงต้องบุกรุกถากทำไร่สวนกาแฟ ไร่มันปลูกพืชชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างหลวลงหลาย

4.8.2.5 การดำรงชีพของชาวบ้านเคยผูกพันมากับป่า โดยอาศัยธรรมชาติเป็นที่พึ่ง เช่น วัตถุประสงค์ในการทำไร่บ้าน ไร่สวน คอกสัตว์และสร้างบ้านได้จากป่าสงวนทั้งสิ้น ในบางปีบาง พื้นที่ป่าสงวนมีปัญหาไฟป่าเกิดจากการที่ชาวบ้านเข้าป่าเพื่อเก็บของป่าและจุดไฟเผาป่าล่าสัตว์

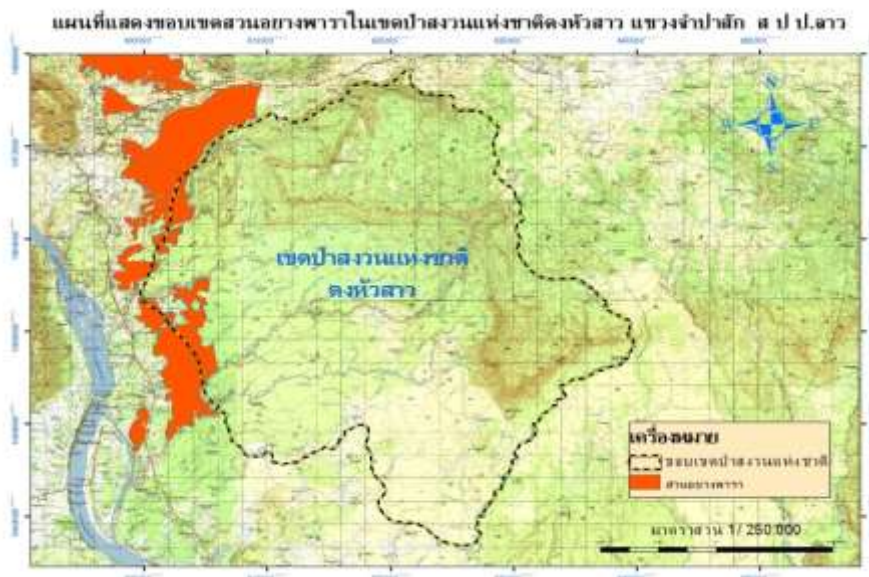
4.8.2.6 ประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะแขวงจำปาสัก เมืองปากเซได้พัฒนาก่อสร้างพื้นถนนโครงร่างมีความต้องการวัตถุดิบจากป่า อีกอย่างสังคมมีการช่วงชิงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม พ่อค้ายาทุนทั้งภายในและต่างประเทศ ได้แก่งแย่งผลผลิตจากป่าเพื่อนำมาขายที่ตัวเมืองใหญ่และส่งออกต่างประเทศ

4.8.2.7 การทำหน้าที่ การติดตามตรวจตราลาดตะเวนของเจ้าหน้าที่ ป่าสงวนดงหัวสาวและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ทั่วถึงและเด็ดขาด

4.8.2.8 ประชาชนส่วนมากมีฐานะยากจนเพาะฉะนั้นภาครัฐจึงมีหวังทำประนีประนอมมากกว่าการใช้มาตรการขึ้นเด็ดขาดซึ่งเห็นได้มีการจัดกุม ไม่ปรับโทษในมูลค่าสูง จึงทำให้ผู้กระทำผิดไม่เข็ดหลาบ

4.8.2.9 ข้อผิดพลาดทางด้านเขตแดนที่รัฐอนุญาตให้นายทุนสำประทานเนื้อที่ดินในเขตป่าสงวนดงหัวสาวทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งไม่เข้าใจนโยบายของรัฐหรือขาดที่ทำกินทำให้รุกล้ำเข้าไปในเขตป่าสงวน

4.8.2.10 การแก้ปัญหาของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มุ่งแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เป็นรากเหง้า (ต้นเหตุ) ของปัญหาได้ เช่น การแก้ไขปัญหาการ ลักลอบตัดไม้ในป่าสงวนได้มีการยึดของกลาง ปรับและลงโทษผู้กระทำผิดพบว่าผู้กระทำผิดไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การแก้ไขปัญหาคความยากจน โครงการยังไม่ต่อเนื่อง

ภาพที่ 4.43 ลอกรวมรูปภาพผลกระทบในเขตป่าสงวน

ภาพที่ 4.44 เครื่องมือการล่าสัตว์ (เขี้ยว)

ภาพที่ 4.45 เครื่องมือการล่าสัตว์ (ปิ่น, เต็มชอกไฟ)

ภาพที่ 4.46 การค้าขายสัตว์ป่า

ภาพที่ 4.47 เจ้าหน้าที่กักยึดชิ้นส่วนสัตว์ป่า

ภาพที่ 4.48 ภาพสภาพเส้นทางเข้าป่าสงวน

ภาพที่ 4.49 เจ้าหน้าที่ป่าสงวนศึกษาอบรมผู้กระทำผิด

ภาพที่ 4.50 สวนกาแฟ

ภาพที่ 4.51 ภาพผลกาแฟ

ภาพที่ 4.52 การนำเอาไม้ฟืนไปเผาถ่านอัด

ภาพที่ 4.53 การเก็บของป่า (หัวเข้าสาน)

ภาพที่ 4.54 การแปรรูปไม้ที่สวนกาแฟใหม่

ภาพที่ 4.55 การถากถางป่าปลูกข้าวและกาแฟ

ภาพที่ 4.56 การถางป่าดงดิบเพื่อปลูกกาแฟ

ภาพที่ 4.57 การตัดต้นจอบเอาผลดิบมาตากขาย

ภาพที่ 4.58 นำเครื่องจักรเลื่อยไม้ในป่าสงวน

ภาพที่ 4.59 รถอีแต่นขนไม้ออกจากป่าสงวน

ภาพที่ 4.60 การสำปะทาน ที่ดินปลูกยางพารา

ภาพที่ 4.61 การตัดต้นไม้ใหญ่เพื่อปลูกกาแฟ

ภาพที่ 4.62 การปลูกสร้างบ้านในป่าสงวน

ภาพที่ 4.63 การปลูกข้าวผสมกาแฟ

4.9 ศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านน้ำพาก และชาวสวนกาแฟจุดหนองแซ่ ห้วยพุงในเขตป่าสงวนดงหัวสาว

4.9.1 แนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว

แนวทาง ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านน้ำพากและชาวสวนกาแฟจุดหนองแซ่ ห้วยพุงในเขตป่าสงวนดงหัวสาว เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก จากการวิจัย พบว่า พรรคและรัฐบาลลาวได้มีนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ ด้านป่าไม้อันถูกต้องสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นในปัจจุบัน ซึ่งรัฐบาลได้ออกกฎหมายป่าไม้ กฎหมายสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า กฎหมายที่ดิน คำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรีเลขที่ 164/น ย ว่าด้วยการสร้างตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศและกฎระเบียบของป่าสงวนดงหัวสาว โดยประชาชนในชุมชนเป็นผู้สร้างขึ้นเอง ได้นำเอาแนวทางดังกล่าวมาใช้ในการจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว โดยเฉพาะเขตบ้านน้ำพาก โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงนโยบายการทำงานด้าน กฎหมายและระบบส่งเสริมอื่น ๆ เพื่อขยายการคุ้มครองหรือการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน และการมีส่วนร่วมในขอบเขตทั่วประเทศ
2. เพื่อนำเอาเขตพื้นที่ป่าสงวนที่เป็นนุริมสิทธิ์ทั้งหมดเข้าสู่ระบบ การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน และมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยรายรับที่ได้รับจากการจัดการป่าแบบยั่งยืน และมีส่วนร่วม นำเอาการมีส่วนร่วมมาเป็นยุทธศาสตร์ในการวางแผนการและจัดการป่าโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยความตื่นตัว สมัครงใจ การมีส่วนร่วมในการจัดการ ป่าไม้แบบยั่งยืนเพิ่มรายได้และสร้างโอกาสให้ประชาชนมีงานทำการดำรงชีวิตของประชาชนมี เศรษฐกิจดีขึ้นและแก้ปัญหาความยากจนได้ด้วยการดำเนินงานการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกิจกรรมของการจัดการป่าสงวน โดยเฉพาะกิจกรรมพัฒนาป่าไม้ และกิจกรรมพัฒนาบ้าน ซึ่งโครงการจัดสรรป่ามอบดิน-มอบป่า เพื่อลดปัญหาความยากจนของชาวบ้าน ให้ชาวบ้านมีงานทำ มีที่ทำกินและให้มีการดำรงชีวิตของชาวบ้านดีขึ้นตามลำดับ ผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มคิดวางแผนและมีการติดตามตรวจสอบประเมินผล ชาวบ้านมีส่วนร่วมมากที่สุดในการปฏิบัติการและการได้รับผลประโยชน์ ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าและสามารถประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก อำนาจ การปกครองท้องถิ่น เช่น อำเภอหน่วยงานป่าสงวนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นเป็นอย่างดี

แนวทางการอนุรักษ์ป่าสงวนดงห้วยสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร ของหน่วยงานป่าสงวน จากการศึกษา พบว่า หน่วยงานได้ถือเอานโยบาย แผนยุทธศาสตร์ ด้านป่าไม้ของพรรคและรัฐบาลลาว ซึ่งรัฐบาลได้ออกกฎหมายป่าไม้ กฎหมายสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า กฎหมายที่ดิน คำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรี เลขที่ 164/น ย ว่าด้วยการสร้างตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศและกฎระเบียบของป่าสงวนดงห้วยสาว โดยประชาชนในชุมชนเป็นผู้สร้างขึ้นเอง โดยได้การชี้นำของแผนกกิจกรรมและป่าไม้แขวง แขวงป่าไม้แขวง หน่วยงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบัน เรียกว่า เขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวซึ่งประกอบมี หัวหน้าเขต รองหัวหน้าเขตและเจ้าหน้าที่ป่าสงวนรวม 9 คนทั้งหมดได้นำเอาแนวทางของรัฐบาลและทิศชี้นำจากขั้นสูงมาใช้ในการจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว โดยเฉพาะเขตบ้านน้ำพาก โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ดังนี้

ทำให้ป่าสงวนเป็นป่ามีอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ ๆ ชนิด

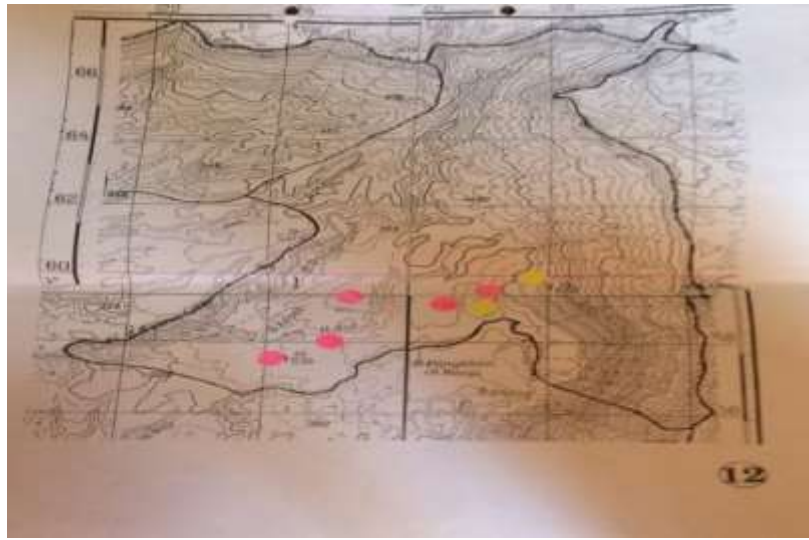
1. คนกับป่าใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพสูง
2. ประชาชนรอบ ๆ ป่าสงวนมีชีวิตที่ดี
3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของคนทั่วไป
4. เป็นแหล่งศึกษาต่าง ๆ แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวน

แห่งชาติดงห้วยสาวของหน่วยงานมีคือ

5. ปลักหลักหมายขอบเขตชายแดนและป้ายห้ามต่าง ๆ ให้สำเร็จ
6. กำหนดเขตย่อย เขตกันชนและเขตหวงห้ามให้ชัดเจน
7. เก็บกำข้อมูลสัตว์ป่าและพันธุ์พืชและติดตามการเปลี่ยนแปลงทุกระยะ
8. เก็บกำข้อมูลการบุกรุกป่า การตั้งถิ่นถาน การทำสวนกาแฟและอื่นๆ
9. ตรวจตราลาดตาเวนตามเขตย่อยทั่วเขตป่าสงวน
10. สักคั่นการบุกรุกทำรายป่าไม้โดยตั้งจุดตรวจตราตามจุดที่ทางเข้าป่าสงวน
11. สร้างแหล่งข้อมูลข่าวสานและเก็บรักษาข้อมูล
12. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และทัคตชนะศึกษา
13. เผยแพร่ระเบียบกฎหมาย
14. ฟื้นฟูป่า
15. ส่งเสริมชาวบ้านพร้อมปลูกจิตสำนึก

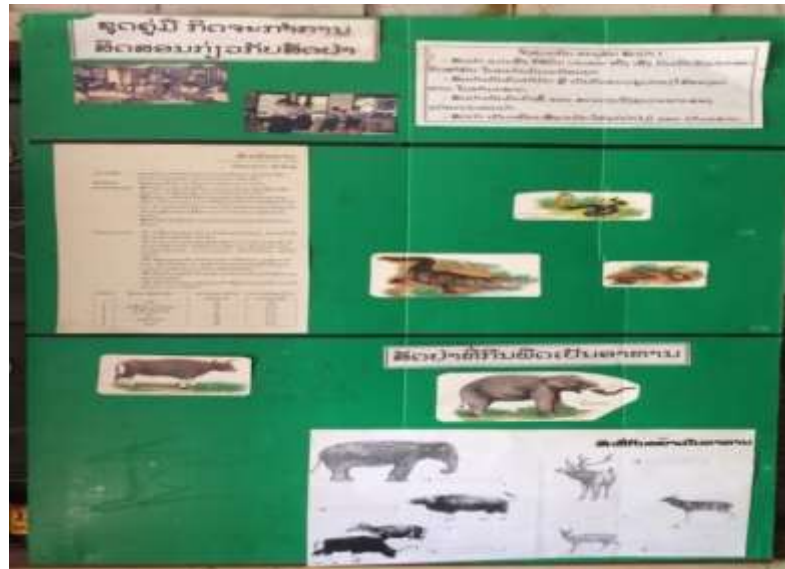
ภาพที่ 4.64 ข้อมูลการสำรวจสัตว์ป่าลงในแผนที่

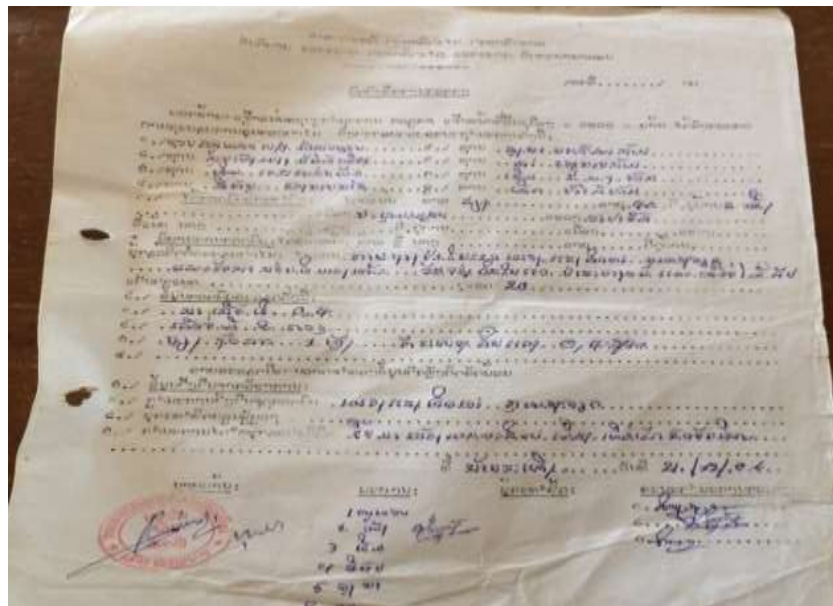
ภาพที่ 4.65 ข้อมูลการสำรวจสัตว์ป่าเขตย่อยที่12

A handwritten table with multiple columns of data, likely representing survey results. The text is written in Thai script. The table has several rows and columns, with some cells containing numerical values and others containing descriptive text. The handwriting is in green ink on a light-colored background.

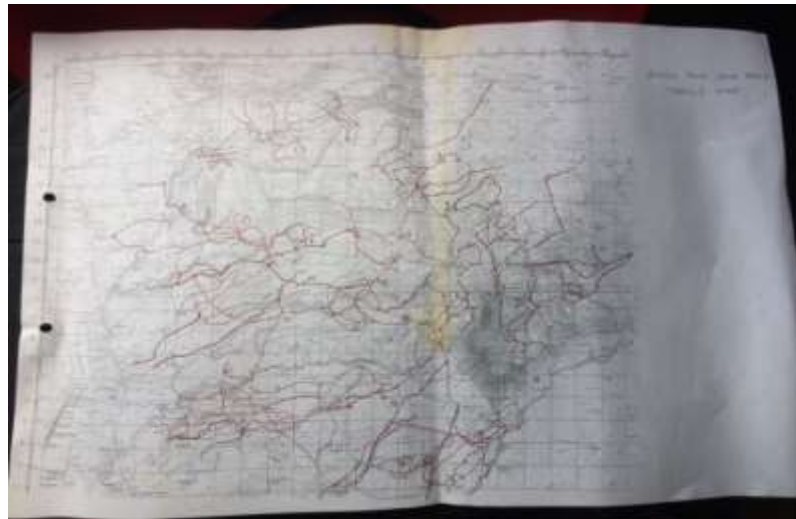
ภาพที่ 4.66 ตารางกองทุนส่งเสริมอาชีพชาวบ้าน

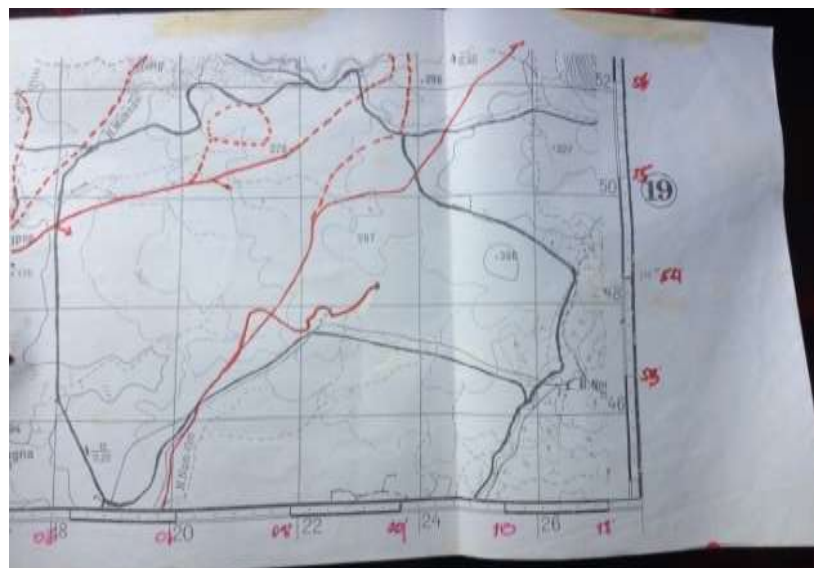
ภาพที่ 4.67 ภาพการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชน

ภาพที่ 4.68 บทรายงานการลาดตาเวน

ภาพที่ 4.69 แผนที่การสำรวจเส้นทางเข้าป่าสงวน

ภาพที่ 4.70 การสำรวจเส้นทางเข้าป่าเขตย่อย 19

ภาพที่ 4.71 หลักเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว

ภาพที่ 4.72 ป้ายข้อห้ามที่ทางเข้าเขตป่าสงวน

ภาพที่ 4.73 จุดตรวจเฝ้าระวังทางเข้าป่าสงวน

ภาพที่ 4.74 สวนกล้าไม้ เพื่อปลูกฟื้นฟูป่า

ภาพที่ 4.75 ห้องการเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว

4.9.2 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

4.9.2.1 ประชาชนทุกคนในบ้านน้ำพาก มีความคิดเห็นว่าเป็นแนวทางในการจัดการป่าสงวนของประชาชนทำมาได้ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวทางนโยบายของ พรรค-รัฐบาล สอดคล้องวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในปัจจุบันแล้ว และมีความเห็นว่าทุกคนรู้จัก บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองเป็นอย่างดีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า ซึ่งป่าไม้เป็น ทรัพย์สินสมบัติที่มีค่ามหาศาลส่วนรวมของชาวบ้านในชุมชนแต่อยากให้มีเพิ่มมาตรการระการขึ้นเดิมอีก

4.9.2.2 ประชาชนในชุมชนมีความตื่นตัว สม่ครใจ มีความภูมิใจ และเต็มใจอย่างยิ่งที่จะ เสียสละทุ่มกำลังแรงกายแรงใจเพื่อดูแลรักษาและจัดการป่าอย่างยั่งยืน เพราะคิดว่าป่าทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่ทำให้สังคมเข้มแข็ง และทำให้สังคมพัฒนาขึ้น ถ้าหากไม่มีบุคคลภายนอกเข้ามาบุกรุกเดิมอีก

4.9.2.3 กวนจัดสรรเนื้อที่ให้ประชาชนเดิมอีกเพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าไปบุกรุกป่า

4.9.2.4 เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวควนจะมีอำนาจในการดำเนินคดีเองโดยสามารถสืบสวน-สอบสวนและส่งสำนวนคดีให้ไต่สวนได้

4.9.2.5 กวนจะเอากำลังประกอบอาวุธเขามามีส่วนรวมในการปกป้องรักษาป่า

4.10 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ในการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนคงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์และศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย 21 คน ซึ่งพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นเพศชาย 18 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และเพศหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งนี้มีอายุตั้งแต่ 21-35 ปี มี 3 คน (หญิง 2 คน) คิดเป็นร้อยละ 14.29 อายุตั้งแต่ 36-45 ปี มี 8 คน (หญิง 1 คน) คิดเป็นร้อยละ 38.10 อายุตั้งแต่ 46-60 ปี มี 7 คน ร้อยละ 33.32 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้นำของหมู่บ้าน ผู้ที่มีอายุ 61 ปี ขึ้นไปมี 3 คน ร้อยละ 14.29 กลุ่มเป้าหมายจบการศึกษาระดับชั้น ป.5 มี 8 คน (หญิง 2 คน) คิดเป็นร้อยละ 38.10 ผู้ที่จบการศึกษาระดับชั้น ม.3 มี 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ระดับชั้น ม.6 มี 10 คน (หญิง 1 คน) คิดเป็นร้อยละ 47.61 ผู้ที่จบวิชาเฉพาะระดับชั้น กลาง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ชั้นสูง 5 คน (หญิง 1 คน) คิดเป็นร้อยละ 23.81 ปริญญาตรี 2 คน (รองนายบ้าน 1 คน) คิดเป็นร้อยละ 9.52 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นพุทธศาสนิกชน ร้อยละ 54.35 เป็นกลุ่มเป้าหมายจากบ้านน้ำพากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หมวดภาษาลาว-ไต (ลาวลุ่ม) และ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รับราชการ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 และมีอาชีพสำรองเช่น สวนกาแฟ ค้าขาย และ หาของป่า ซึ่งแสดงไว้ใน ตารางที่ 4.10 , 4.11 , 4.12 , 4.13 และ 4.14 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10

จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ชาย	18	85.71	
หญิง	3	14.29	
รวม	21	100	

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมาย ที่ให้ข้อมูลทั้งหมด เป็นเพศชาย 19 คน คิดเป็นร้อยละ 90.48 และเพศหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29

ตารางที่ 4.11

จำแนกกลุ่มเป้าหมายตามอายุ

อายุปี	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
21-35	3	14.29	
36-45	8	38.10	
46-60	7	33.32	
61 ขึ้นไป	3	14.29	
รวม	21	100	

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ เป็นกลุ่มของผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 21-35, 36-45, 46-60 และ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 14.26, 38.10, 33.32 และ 14.29 ตามลำดับเป็นกลุ่มคนอายุตั้งแต่ 36 ปีขึ้นไปรวมกันแล้วคิดเป็นร้อยละ 71.23 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้นำของ หมู่บ้าน ผู้ที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไปร้อยละ 14.29

ตารางที่ 4.12

จำแนกระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ป.5	8	38.10	
ม.3	3	14.29	
ม.6	10	47.61	
รวม	21	100	

จากตารางที่ 4.12 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่จบการศึกษา ระดับชั้น ป.5 คิดเป็นร้อยละ 38.10 ผู้ที่จบการศึกษสูงกว่าระดับชั้น ป. 5 คือ ระดับชั้น ม.3, ม.6 คิดเป็นร้อยละ 14.29, 47.61 ตามลำดับ คิดรวมกันเป็นร้อยละ 61.90

ตารางที่ 4.13

จำแนกกลุ่มเป้าหมายตามระดับวิชาเฉพาะ

ระดับวิชาเฉพาะ	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ชั้นกลาง	3	14.29	
ชั้นสูง	5	23.81	
ปริญญาตรี	2	9.52	
ไม่มีวิชาเฉพาะ	11	52.38	
รวม	21	100	

จากตารางที่ 4. 13 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ กลุ่มที่มีระดับวิชาเฉพาะเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ป่าสงวนเป็นส่วนใหญ่ แต่ก่อนเป็นการโชคดีที่มีรองนายบ้านจบปริญญาตรี 1 คน

ตารางที่ 4.14

จำแนกอาชีพหลักของกลุ่มเป้าหมาย

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ทำนาอาชีพหลัก	12	57.14	
รับราชการ	9	42.86	
รวม	21	100	

จากตารางที่ 4.14 แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ มีอาชีพ คือ ทำนา เป็นอาชีพหลัก 12 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รับราชการ ร้อยละ 42.86 และมีอาชีพสำรองเช่น ทำสวนกาแฟ ค้าขายและหาของป่า

ภาพที่ 4.76 การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากนายบ้านและชาวบ้าน

ภาพที่ 4.77 การสัมภาษณ์ชาวสวนกาแฟ

ภาพที่ 4.78 การสัมภาษณ์ชาวบ้าน

ภาพที่ 4.79 กองประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานเขตป่าสงวนเพื่อหาแนวทาง

ภาพที่ 4.80 ทีมงานลงเก็บข้อมูล และ สัมภาษณ์